

Het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven onder bepaalde voorwaarden

NICHOLAS DE NIL

Gerechtigd stagiair openbaar ministerie Oost-Vlaanderen, vrijwillig medewerker UGent

De aanpassingen aan art. 216bis en 216ter Sv., zoals aangebracht bij Wet van 18 maart 2018 houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht werden o.m. ingegeven ten gevolge het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016. Deze bijdrage geeft een stand van zaken wat betreft het verval van de strafvordering onder bepaalde voorwaarden na de recente wetswijzigingen.

I. Wetsgeschiedenis

1. In het kader van deze bijdrage is het noodzakelijk in te gaan op de voorgeschiedenis die aanleiding heeft gegeven tot het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016¹.

Gelet op het feit dat de verruimde minnelijke schikking het toepassingsgebied van de procedure zoals voorzien door artikel 216bis Sv. uitbreidde naar zaken waarin de procureur des Konings (of het slachtoffer) het dossier reeds aanhangig heeft gemaakt bij de strafrechter (hetgeen na de wetswijziging van 18 maart 2018² mogelijk blijft), moet worden vastgesteld dat de bevoegdheid van de procureur des Konings om te oordelen aangaande de strafvordering verder gaat dan de beslissing m.b.t. de afsluiting van het vooronderzoek. Immers kan hij, bij toepassing van de verruimde minnelijke schikking, tussenkomen in een gerechtelijk onderzoek dan wel een onderzoek ter terechtzitting.

Om te voorkomen dat de procureur des Konings zonder meer beslissingen zou kunnen nemen in zaken waarover hij zelf heeft gemeend dat ze aan het oordeel van de strafrechter dienen te worden voorgelegd (en die dus al aanhangig zijn gemaakt bij de strafrechter), heeft de wetgever bepaald dat, wanneer een minnelijke schikking wordt uitgevoerd in dergelijke zaken, daarvan zonder verwijl officieel bericht dient te worden gegeven aan de gevatte rechtbank of, in geval van voorrecht van rechtsmacht, het Hof van Beroep.

Vóór de wetswijziging van 18 maart 2018 bepaalde artikel 216bis, § 2 Sv. dat de strafrechter, aan wie kennis wordt gegeven van de uitvoering van een minnelijke schikking, het verval van de strafvordering diende vast te stellen. Hierbij diende de strafrechter na te gaan of voldaan was aan de toepassingsvoorwaarden voor de totstandkoming van de minnelijke schikking, of de verdachte de voorgestelde minnelijke schikking had aanvaard en nageleefd en of

¹ GwH 2 juni 2016, nr. 83/2016, BS 1 juli 2016, 40548, *Juristenkrant* 2016, afl. 331, 1 en 3, *JLMB* 2016, 1838, met noot O. MICHIELS, *NJW* 2016, 672, met noot A. BAILLEUX, *NC* 2016, met noot J. MEESE, *RW* 2016-17, 40, *RW* 2016-17, 949, *TBH* 201, 71, *T.Strafr.* 2017, 313, met noot S. VERSTRAELEN.

² Art. 9 Wet van 18 maart 2018 houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, BS 2 mei 2018.

voldaan was aan de vergoedingsplicht ten aanzien van het slachtoffer en/of de fiscale en sociale administraties.

Uit de parlementaire voorbereiding van de zogenaamde reparatiewet van 11 juli 2011³ blijkt dat de Minister van Justitie meende dat de bepaling, ingevoerd bij Wet van 14 april 2011⁴, die voorzag dat de strafrechter, indien een minnelijke schikking was tot stand gekomen in een onderzoek dat reeds bij hem aanhangig werd gemaakt, louter diende na te gaan of de verdachte het voorstel had aanvaard en nageleefd, afbreuk kon doen aan het grondwettelijk beginsel dat de rechter onafhankelijk moet zijn (artikel 151 GW)⁵.

Derhalve werd voorgesteld de bevoegdheid van de rechter “te herstellen”, door te bepalen dat de rechter moest nagaan of voldaan was aan de formele toepassingsvoorwaarden van de minnelijke schikking, vooraleer hij het verval van de strafvordering ten aanzien van de beklaagde vast kon stellen. De Minister beklemtoonde dat die controle louter betrekking kon hebben op de formele voorwaarden en het dus geen opportuniteitscontrole (naar de wenselijkheid dan wel evenredigheid van de minnelijke schikking) kon betreffen. Ook stelde hij dat het geenszins om een “grondige controle” zou kunnen gaan.

Gelet op deze beperkte ‘reparatie’, kon de vraag worden gesteld of op deze manier de bevoegdheid van de strafrechter niet nog steeds te sterk werd aangetast, nu hem de mogelijkheid werd ontnomen om, in een onderzoek dat reeds bij hem aanhangig werd gemaakt, een oordeel te vellen over de opportuniteit van de minnelijke schikking. In de stand van de wetgeving vóór de Wet van 18 maart 2018 was het immers mogelijk dat de strafrechter, die overtuigd was van de onschuld van een verdachte, toch het verval van de strafvordering ten gevolge minnelijke schikking diende vast te stellen, louter omdat aan alle formele toepassingsvoorwaarden was voldaan.

2. Bij voormeld arrest dd. 2 juni 2016 oordeelde het Grondwettelijk Hof inderdaad dat het vroegere artikel 216bis, § 2 Sv., zoals ingevoerd door de Wet van 14 april 2011 en gewijzigd door de zogenaamde reparatiewet van 11 juli 2011 een schending van de Grondwet vormde in zoverre het aan het openbaar ministerie machtigde om via een minnelijke schikking in strafzaken een einde te maken aan de strafvordering nadat deze was ingesteld, zonder dat een daadwerkelijke rechterlijke controle bestond.

Deze vaststelling gold enerzijds in zoverre het vroegere artikel 216bis, § 2 Sv. het openbaar ministerie machtigde om via een minnelijke schikking in strafzaken een einde te maken aan de strafvordering terwijl het dossier bij een onderzoeksrechter aanhangig was gemaakt, zonder dat een daadwerkelijke rechterlijke controle op dat voorstel tot minnelijke schikking bestond. Ongeacht het resultaat van het gerechtelijk onderzoek is het immers het

³ Wet van 11 juli 2011 tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, BS 1 augustus 2011.

⁴ Art. 84 Wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen, BS 6 mei 2011.

⁵ Verslag namens de Commissie voor de Justitie bij het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, Parl.St. Kamer 2010-2011, nr. 53-1344/003, 4.

onderzoeksgerecht dat beslist over het gevolg dat moet worden gegeven aan de strafvordering, zodra die op gang is gebracht⁶. Het Grondwettelijk Hof stelde dat het recht op een eerlijk proces en de daaraan inherente onafhankelijkheid van de onderzoeksrechter vereisen dat aan de strafvordering maar een einde kan worden gemaakt via een minnelijke schikking in strafzaken op voorwaarde dat de raadkamer of de kamer van inbeschuldigingstelling bij de regeling van de rechtspleging, een toezicht kunnen uitoefenen op de voorgenomen minnelijke schikking. Dat toezicht kan slechts als een daadwerkelijke rechterlijke controle worden beschouwd indien de beslissing inzake de minnelijke schikking wordt gemotiveerd.

Anderzijds gold de vaststelling van het Grondwettelijk Hof eveneens in zoverre het vroegere artikel 216bis, §2 Sv., nadat de strafvordering was ingesteld voor de rechter ten gronde, een minnelijke schikking mogelijk maakte zolang geen eindvonnis of eindarrest werd gewezen en in zoverre het de rol van de bevoegde rechter beperkte tot het vaststellen van het verval van de strafvordering *“na te hebben nagegaan of voldaan is aan de formele toepassingsvoorwaarden van artikel 216bis, § 1, eerste lid Sv. of de dader de voorgestelde minnelijke schikking heeft aanvaard en nageleefd, en het slachtoffer en de fiscale of sociale administratie werden vergoed overeenkomstig artikel 216bis, § 4 en § 6, tweede lid Sv.”*. Zodra de feiten aan de strafrechter zijn voorgelegd, kan de weerslag van een minnelijke schikking op de onafhankelijkheid van die rechter, aan wie in beginsel een oordeel over de gegrondheid van de ingestelde vervolging toekomt, derhalve enkel bestaanbaar zijn met het recht op een eerlijk proces op voorwaarde dat de verdachte handelt uit vrije wil en met voldoende kennis van zaken over de inhoud en de gevolgen van een akkoord met het openbaar ministerie en op voorwaarde dat de bevoegde rechter een volwaardig toezicht kan uitoefenen, zowel wat de proportionaliteit van de voorgenomen minnelijke schikking betreft als wat de wettigheid ervan betreft, inzonderheid de inachtneming van de wettelijke voorwaarden van de minnelijke schikking, de bindende richtlijnen van het strafrechtelijk beleid en in voorkomend geval de wetten die de beoordelingsbevoegdheid van het openbaar ministerie in bepaalde gevallen beperken. Dat toezicht kan slechts als een daadwerkelijke rechterlijke controle worden beschouwd indien de beslissing inzake de minnelijke schikking wordt gemotiveerd.

Aldus oordeelde het Hof duidelijk dat de vroegere regeling, waarbij inzake een minnelijke schikking na het instellen van de strafvordering de bevoegde rechter (onderzoeksgerecht of rechter ten gronde) enkel kon nagaan of voldaan was aan de formele toepassingsvoorwaarden van artikel 216bis § 1, eerste lid Sv., of de dader de voorgestelde minnelijke schikking had aanvaard en nageleefd en het slachtoffer en de fiscale of sociale administratie werden vergoed overeenkomstig artikel 216bis, § 4 en § 6, tweede lid Sv., ongrondwettig was. Het Hof stelde dat er in dat geval voorzien dient te worden in een daadwerkelijke rechterlijke controle op de minnelijke schikking.

⁶ Artikelen 127 tot 130 en 135 Sv.

3. Naast de noodzakelijke wijzigingen aan artikel 216*bis* Sv., heeft de wetgever met de Wet van 18 maart 2018 tevens reeds langer voorgenomen wijzigingen aan artikel 216*ter* Sv. aangebracht⁷. Immers bestond het opzet om de bepalingen van artikel 216*ter* Sv. meer te enten op de bepalingen van art. 216*bis* Sv.⁸. Nu het arrest van het Grondwettelijk Hof van 2 juni 2016 noopte tot wetgevend ingrijpen, werden beide bepalingen samen aangepast. Een en ander wordt reeds duidelijk door de nieuw ingevoerde afdelingen 1 en 2 in boek II, titel 1, hoofdstuk III van het Wetboek van Strafvordering, meer bepaald “*Verval van de strafvordering door betaling van een geldsom*” en “*Verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden*”, die respectievelijk artikel 216*bis* en 216*ter* Sv. bevatten.

4. In de hiernavolgende bijdrage zal een overzicht van de stand van het recht op het vlak van de artikelen 216*bis* en 216*ter* Sv. worden weergegeven. De bijdrage zal de beide vormen van buitengerechtelijke afhandeling, meer bepaald verval van de strafvordering door betaling van een geldsom (minnelijke schikking) en verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden (bemiddeling in strafzaken) behandelen, waarbij de nadruk ligt op de wijzigingen aangebracht door de Wet van 18 maart 2018.

II. Buitengerechtelijke afhandeling: begripsafbakening

5. De minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken zijn beiden vormen van buitengerechtelijke afhandeling. De buitengerechtelijke afhandeling van misdrijven door het openbaar ministerie betreft een systeem waarbij het openbaar ministerie zelf de afhandeling van een bepaald misdrijf voor zijn rekening zal nemen, waarbij, ondanks de vaststelling dat er inderdaad sprake is van een misdrijf, de zaak niet, of minstens niet in haar geheel, wordt voorgelegd aan de strafrechter. Echter zal, met instemming⁹ van de verdachte, een ‘oorzaak tot verval van de strafvordering’¹⁰ worden toegepast. Het is van primordiaal belang in te zien dat het openbaar ministerie geen straf oplegt zoals voorzien voor het desbetreffende misdrijf, aangezien dit uiteraard het prerogatief van de strafrechter blijft.

Het openbaar ministerie kan van mening zijn dat het onderzoek naar een misdrijf niet in aanmerking komt voor seponering, doch dat een behandeling voor de strafrechter eveneens niet opportuun is. De wetgever voorzag hiertoe het ‘verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom’¹¹ (artikel 216*bis* Sv.) en de ‘bemiddeling in strafzaken’, die sinds de

⁷ Initieel werden de wijzigingen aan art. 216*ter* Sv. geïntegreerd in het wetsontwerp tot wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl. St.* Kamer 2015-16, 1986/001, 97.

⁸ Wetsontwerp houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *Parl. St.* Kamer 2017-18, 2753/001, 12.

⁹ *cfr.* de term ‘consensuele justitie’.

¹⁰ De buitengerechtelijke afhandeling wordt geregeld onder Hoofdstuk III: Bepalingen betreffende het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven en onder bepaalde voorwaarden van Titel I van Boek II van het Wetboek van Strafvordering.

¹¹ Het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom wordt veelal aangeduid met de meer gangbare term ‘minnelijke schikking’.

inwerkingtreding van de Wet van 18 maart 2018, naar analogie met het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom, wordt gevat onder de afdeling ‘Verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden’ (artikel 216ter Sv.). Beide figuren werden, ondanks het feit dat de buitengerechtelijke afhandeling als fenomeen reeds langer gekend is en toegepast werd, eerder recent ingevoerd in het Belgisch strafprocesrecht¹² en duiden op een *trend* in de richting van afhandeling van misdrijven buiten tussenkomst van de strafrechter om. Elke buitengerechtelijke afhandeling is aan een aantal stringente voorwaarden gekoppeld, waarop in deze bijdrage dieper zal worden ingegaan. Deze voorwaarden zijn o.m. ingegeven vanuit de bezorgdheid dat aan het openbaar ministerie een bijzonder grote beslissingsbevoegdheid wordt toegekend op een domein dat behoort tot de bevoegdheid van de strafrechter. Immers heeft de buitengerechtelijke afhandeling in beide gevallen het verval van de strafvordering tot gevolg en zal de strafrechter zich, behoudens een aantal uitzonderingen, niet meer uitspreken over het misdrijf. De buitengerechtelijke afhandeling heeft aldus veel verregaander gevolgen dan de beslissing tot seponering. Het is dan ook niet meer dan logisch dat de buitengerechtelijke afhandeling aan een meer omvangrijk geheel van regels is onderworpen dan de seponering, waarvoor artikel 28quater Sv. louter bepaalt dat het openbaar ministerie bij het oordeel over de opportuniteit van de vervolging dient rekening te houden met de richtlijnen van het strafrechtelijk beleid.

6. De buitengerechtelijke afhandeling in strafzaken vormt een alternatief voor een procedure voor de strafrechter indien het openbaar ministerie van oordeel is dat een misdrijf niet zonder reactie mag blijven. De *caseload* waarmee de strafgerechten op heden te maken krijgen, zou immers tot gevolg kunnen hebben dat in een aantal gevallen van vervolging wordt afgezien. In dergelijke, maar ook andere gevallen waarbij vervolging voor de strafrechter niet opportuun is, kan het openbaar ministerie toch reageren op een misdrijf in plaats van over te gaan tot sepot.

De gevolgen van de buitengerechtelijke afhandeling vormen geen straf en kunnen dus niet worden aanzien als een leed dat door de rechterlijke macht wordt opgelegd als sanctie voor een misdrijf, zoals het begrip ‘straf’ werd gedefinieerd door het Hof van Cassatie¹³. Er kan aldus niet worden voorgehouden dat de buitengerechtelijke afhandeling een stigmatiserend dan wel leed toevoegend karakter t.a.v. de verdachte bezit.

Uit deze vaststelling volgt meteen een bijzonder kenmerk van de buitengerechtelijke afhandeling, meer bepaald het feit dat er geen sprake zal zijn van gevolgen voor de uittreksels uit het strafregister van de verdachte die door de gemeentebesturen aan particulieren kunnen worden uitgereikt. Aldus betekent deze mogelijkheid voor personen die worden verdacht van een bepaald

¹² Het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom, zoals de figuur op heden bestaat, werd ingevoerd door de Wet van 28 juni 1984 tot uitbreiding van het toepassingsveld van het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven, tegen betaling van een geldsom, BS 22 augustus 1984 (het principe van de minnelijke schikking werd ingevoerd bij Koninklijk Besluit nr. 59 van 10 januari 1935, BS 13 januari 1935); de bemiddeling in strafzaken werd ingevoerd door de Wet van 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken, BS 27 april 1994.

¹³ Cass. 14 juli 1924, Pas. 1924, 473; Cass. 4 december 1944, Pas. 1945, 59; Cass. 30 juni 1949, Pas. 1949, 482; Cass. 14 januari 2004, JT 2004, 499, JLMB 2004, 584, Rev.dr.pén. 2004, 508.

misdrijf dat zij, ondanks het feit dat zij zich inderdaad schuldig hebben gemaakt aan het misdrijf en diensgevolge akkoord gaan met een buitengerechtelijke afhandeling, toch in de mogelijkheid blijven een blanco uittreksel uit het strafregister te laten uitreiken. Er is immers geen sprake van bestraffing in de strafrechtelijke zin van het woord¹⁴.

7. Naast de objectief duidelijke voordelen voor de verdachte, is het niet meer dan logisch dat aan de verschillende vormen van buitengerechtelijke afhandeling tevens voordelen voor de rechtsbedeling in het algemeen zijn verbonden. Een onderzoek dat kan worden afgerond via buitengerechtelijke afhandeling heeft bijna per definitie een concrete werklastvermindering voor de strafrechten tot gevolg. Er dient niet alleen rekening te worden gehouden met het ontbreken van een behandeling ter terechtzitting¹⁵, maar ook met de vaststelling dat het openbaar ministerie niet dient over te gaan tot bepaalde taken in het kader van de bewijsverkrijging, strafvordering en strafuitvoering. Aldus wordt ook de werklast van het openbaar ministerie ingeperkt.

8. Een systeem van buitengerechtelijke afhandeling kan uiteraard slechts bestaan wanneer er voldoende waarborgen zijn voorzien opdat het slachtoffer van het misdrijf niet in zijn rechten wordt geschaad. Dit betekent concreet dat de wetgever een aantal maatregelen heeft voorzien die voorkomen dat een buitengerechtelijke afhandeling plaatsvindt zonder dat er een akkoord over de schadevergoeding, minstens de aansprakelijkheid voor de schade tot stand is gekomen. De betrokkenheid van het slachtoffer bij de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken zal in deze bijdrage uitgebreid aan bod komen¹⁶.

III. Het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom

1. Afbakening van het begrip ‘verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom’

9. Het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom, algemeen gekend onder de meer courante benaming minnelijke schikking, houdt in dat de procureur des Konings aan de persoon die ervan verdacht wordt een misdrijf te hebben gepleegd, voorstelt een geldsom te betalen. Indien de verdachte hieraan voldoet, vervalt de strafvordering t.a.v. die betrokken verdachte¹⁷. Om terminologische verwarring te voorkomen, kan worden opgemerkt dat de voor

¹⁴ Art. 594, eerste lid, 3° *in fine* en 595, eerste lid, 1° Sv. Buitengerechtelijke afhandelingen die ten aanzien van een bepaalde verdachte worden overeengekomen, worden echter wel opgenomen in het Centraal Strafregister zelf en dit, wat betreft het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom, sinds de inwerkingtreding van de Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, BS 19 februari 2016 (Potpourri II-Wet) en, wat betreft het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden, sinds de inwerkingtreding van de hier besproken Wet van 18 maart 2018 (art. 590, eerste lid, 19° Sv.).

¹⁵ Deze vaststelling dient, gelet op de vereiste bekrachtiging wanneer het gaat om een verruimde minnelijke schikking en een ‘verruimde’ bemiddeling in strafzaken, te worden genuanceerd. Zie *infra* r. 23 en 39.

¹⁶ Zie *infra*, r. 29-33 en 42.

¹⁷ Dit impliceert niet alleen dat geen straf meer kan worden opgelegd, maar ook dat de onschuld van de verdachte niet meer kan worden vastgesteld. Zie bv. Brussel 24 februari 2010, *Jaarboek Marktpraktijken* 2010, 593.

de Wet van 28 juni 1984¹⁸ bekende term minnelijke schikking werd verlaten. Immers had de afdeling Wetgeving van de Raad van State bezwaar tegen de term ‘minnelijke schikking’, die teveel zou doen denken aan een dading in de zin van artikel 2044 BW¹⁹. Gelet op het feit dat de term ‘minnelijke schikking’ de rechtsfiguur meer aanschouwelijk maakt, zal in deze bijdrage verder ‘minnelijke schikking’ worden gebruikt. De wetgever is ten andere zelf niet overtuigd van de verwarring rond de term minnelijke schikking, gelet op het feit dat deze sinds de Wet van 14 april 2011 verschillende keren wordt gebruikt in artikel 216bis Sv.

10. Er kan in internationaal perspectief worden opgemerkt dat het verval van de strafvordering, dat het gevolg zal zijn van de betaling van de geldsom voorgesteld in het kader van artikel 216bis Sv., ook gevolgen zal sorteren in andere staten die lid zijn van de Schengen-overeenkomst. Immers is het beginsel *ne bis in idem*²⁰ toepasselijk op procedures tot beëindiging van de strafvervolgning, waarbij het openbaar ministerie van een lidstaat van de overeenkomst zonder enige rechterlijke tussenkomst een einde maakt aan een in die lidstaat ingeleide strafprocedure, nadat de verdachte heeft voldaan aan bepaalde voorwaarden en met name een door het openbaar ministerie vastgestelde som heeft betaald²¹. De regeling zoals zij wordt voorzien in artikel 216bis Sv. is zonder enige twijfel een zodanige procedure. De toepassing van dit artikel zal dus, ten gevolge het *ne bis in idem*-beginsel, tot gevolg hebben dat de verdachte die de in artikel 216bis Sv. bedoelde geldsom heeft betaald, niet meer voor dezelfde feiten kan worden vervolgd in een andere Schengen-lidstaat.

11. Artikel 216bis, § 1, eerste lid Sv. stelt dat het verzoek om een geldsom te storten dient uit te gaan van de procureur des Konings. Artikel 216bis, § 3 Sv. vult aan dat het recht om een minnelijke schikking voor te stellen ook aan de arbeidsauditeur, de federale procureur en de procureur-generaal in hoger beroep en, ten aanzien van de personen bedoeld in de artikelen 479 en 483 Sv., aan de procureur-generaal bij het hof van beroep, behoort. Aldus kan bijvoorbeeld de procureur-generaal een minnelijke schikking voorstellen aan een verdachte of beklaagde die voorrecht van rechtsmacht geniet.

In de praktijk heeft een verdachte de mogelijkheid om een voorstel tot minnelijke schikking te verzoeken. Aldus kan de verdachte de procureur des Konings vragen om een

¹⁸ Wet van 28 juni 1984 tot uitbreiding van het toepassingsveld van het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven, tegen betaling van een geldsom, BS 22 augustus 1984.

¹⁹ De minnelijke schikking is, ten gevolge de aard van het strafprocesrecht zelf, geen dading. Overeenkomsten betreffende de strafvordering zijn uitgesloten, daar de strafvordering van openbare orde. In de praktijk is het echter weinig duidelijk in welk opzicht een minnelijke schikking geen overeenkomst betreffende de strafvordering zou zijn.

²⁰ Zoals vastgelegd in artikel 54 van de Overeenkomst ter Uitvoering van het te Schengen gesloten akkoord van 14 juni 1985, *Publicatieblad* Nr. L 239, 19.

²¹ HvJ 11 februari 2003, nr. C-187-01 en C-385-01, *Jur. H.v.j.* 2003, 1345, met conclusie D. RUIZ-JARABO COLOMER, *NjW* 2003, 774, met noot T. ONGENA, *SEW* 2004, 90, met noot A. KLIP, *T. Strafr.* 2004, 41, met noot B. DE GRUYSE. Het Hof sprak zich in de zaak C-385-01 uit over een prejudiciële vraag van de Correctionele Rechtbank te Veurne aangaande de gevolgen van een in een Schengen-lidstaat toegepaste regeling zoals gelijkaardig aan die voorzien in art. 216bis Sw. m.b.t. de strafvordering in een andere Schengen-lidstaat.

minnelijke schikking voor te stellen, waarbij de procureur des Konings vrij is om al dan niet op deze vraag in te gaan.

Vooraf wat betreft misdrijven die een zekere maatschappelijke impact hebben, zal de procureur des Konings, vooraleer een verzoek tot de verdachte te richten, d.m.v. meer of minder omvangrijke onderhandelingen (ook met de eventuele slachtoffers) het voorstel tot minnelijke schikking aankondigen. Gelet op het feit dat de minnelijke schikking slechts doorgang kan vinden indien de verdachte het voorstel van de procureur des Konings aanvaardt, is het niet meer dan logisch dat het openbaar ministerie in een aantal gevallen vóór het voorstel contact zal hebben met de verdachte, aangezien een weigering tot aanvaarding meteen de onmogelijkheid van de minnelijke schikking tot gevolg heeft. Het is, in meer omvangrijke onderzoeken, weinig zinvol dergelijk voorstel te doen zonder te hebben nagegaan of er in hoofde van de verdachte al dan niet bereidheid is om in te gaan op een voorstel tot minnelijke schikking.

12. In het kader van een correcte situering van het begrip minnelijke schikking dient voor ogen gehouden te worden dat de minnelijke schikking en de seponering een totaal andere finaliteit hebben²². Zo heeft de seponering geen enkel gevolg m.b.t. de strafvordering zelf: de procureur des Konings kan deze verder uitoefenen in geval hij daartoe zou beslissen, hetgeen na toepassing van artikel 216bis Sv. onmogelijk is. De strafvordering is na het afsluiten van een minnelijke schikking hoe dan ook vervallen. Er kan reeds worden opgemerkt dat dit verval van de strafvordering, hoewel het geen problemen schept wanneer de minnelijke schikking wordt afgesloten lopende het opsporingsonderzoek, problematisch is indien zij wordt afgesloten gedurende het gerechtelijk onderzoek of het onderzoek ten gronde, hetgeen, zoals reeds aangehaald, mogelijk werd gemaakt door de Wet van 14 april 2011. De regel dat het openbaar ministerie niet meer kan beschikken over een ingestelde strafvordering, die een basisregel vormde binnen ons strafprocesrecht, werd hiermee immers verlaten. Uit de voorbereidende werken bij de Wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen²³ blijkt dat deze zienswijze is ingegeven “*louter vanuit de wettelijke taak die het openbaar ministerie is toebedeeld*”. In deze voorbereidende werken wordt er voorts op gewezen dat, ook ingeval er sprake is van een gerechtelijk onderzoek, de procureur des Konings richting geeft inzake de vervolging door middel van zijn eindvordering. Aldus zou het, nog volgens de parlementaire voorbereiding, weinig aangewezen geweest zijn om de minnelijke schikking verder uit te sluiten in de fase van het gerechtelijk onderzoek, gelet op het feit dat de tussenkomst van een onderzoeksrechter niet tot gevolg heeft dat de procureur des Konings van zijn taken als vervolgingsmagistraat wordt ontslagen. Of deze redenering al dan niet ook werd gevolgd om de minnelijke schikking toe te laten gedurende het onderzoek ter terechtzitting, is onduidelijk, aangezien de voorbereidende

²² Zie *supra*, r. 5.

²³ Amendement nr. 18 ingediend in de Commissie voor de Financiën en de Begroting, bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53-1208/007, 32. Zie hierover: T. DECAIGNY, P. DE HERT en L. VAN GARSSE, ‘De minnelijke schikking na de wetten van 14 april en 11 juli 2011: verruiming van de buitengerechtelijke afhandeling en fundamentele hervorming’, *RW* 2011-12, 550-564; R. VERSTRAETEN en A. BAILLEUX, ‘de verruimde minnelijke schikking: een wenselijk maar delicaat product’, *NC* 2012, 422-461.

werken hierover geen bijkomende informatie bieden²⁴. In elk geval blijkt uit de reeds aangehaalde rechtspraak van het Grondwettelijk Hof dat de mogelijkheid van het tot stand komen van een minnelijke schikking ná de fase van het opsporingsonderzoek verschillende problemen heeft doen ontstaan, waaraan de wetgever met de Wet van 18 maart 2018 tegemoet is gekomen.

2. Toepassingsvoorwaarden artikel 216bis Sv.

13. Zoals reeds gesteld beslist de procureur des Konings of hij al dan niet toepassing wenst te maken van artikel 216bis Sv., eventueel na verzoek daartoe door de verdachte.

Wanneer de procureur des Konings een voorstel tot minnelijke schikking doet en dit voorstel wordt, binnen de door hem bepaalde termijn²⁵, door de verdachte aanvaard, hetgeen zal blijken uit het feit dat de in het voorstel tot minnelijke schikking bepaalde geldsom aan de FOD Financiën wordt gestort, zal de strafvordering hoe dan ook vervallen. Aldus kan het instellen van de strafvordering door middel van dagvaarding binnen de aanvaardingstermijn die in het voorstel tot minnelijke schikking is weergegeven, niet tot gevolg hebben dat het voorstel vervalt en de strafvordering kan doorgaan, indien de beklaagde tijdig de in het voorstel bepaalde geldsom overmaakt aan de FOD Financiën²⁶. Dit betekent dat de procureur des Konings weloverwogen zal dienen te beslissen om een dergelijk voorstel tot minnelijke schikking te doen, gelet op het feit dat enkel de niet-aanvaarding door de beklaagde nog het verval van de strafvordering zal tegengaan. De vraag stelt zich of de procureur des Konings gebonden blijft aan een voorstel tot minnelijke schikking wanneer gedurende de betalingstermijn nieuwe elementen naar voren komen die, indien zij gekend waren vóór de totstandkoming van het voorstel, ertoe zouden hebben geleid dat geen voorstel zou worden gedaan. Bij strikte toepassing van artikel 216bis, achtste lid, lijkt het erop dat de wetgever niet heeft willen voorzien in een mogelijkheid om het voorstel in te trekken, nu zonder enig voorbehoud expliciet bepaald wordt dat betaling van de voorgestelde som binnen de bepaalde termijn de strafvordering doet vervallen. Deze interpretatie benadrukt het belang van een degelijke voorbereiding van een voorstel tot minnelijke schikking.

Enkel het voorstel tot minnelijke schikking gedaan door de procureur des Konings en aanvaard door de verdachte of beklaagde, zal het verval van de strafvordering tot gevolg hebben. Voorstellen van andere instanties hebben, los van hun inhoud en los van het feit of zij al dan niet aanvaard worden, niet het verval van de strafvordering tot gevolg. Zo oordeelde het Hof van Cassatie dat een door de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij OVAM bevolen en door de verdachte uitgevoerde saneringsmaatregel in geen geval gelijk te stellen is met een minnelijke

²⁴ Wel werd gesteld dat de verdere uitbreiding tot de vonnisfase werd verantwoord vanuit de wens om daadwerkelijk boetes of verbeurdverklaarde goederen of bedragen te kunnen innen. Zie Amendement nr. 18 ingediend in de Commissie voor de Financiën en de Begroting, bij het wetsontwerp houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53-1208/007, 23.

²⁵ De termijn waarbinnen de verdachte een minnelijke schikking dient te aanvaarden bedraagt in beginsel vijftien dagen tot drie maanden (artikel 216bis, § 1, 2de lid Sv.). Deze termijn kan ingeval van bijzondere omstandigheden worden verlengd en ingeval van instemming van de verdachte worden verkort.

²⁶ Cass. 30 januari 2001, *Arr. Cass.* 2001, 190, *Bank. Fin. R* 2001, 185, met noot R. STEENNOT, *Pas.* 2001, 190, *RW* 2001-02, 888.

schikking en dus ook niet het verval van de strafvordering tot gevolg heeft²⁷. Eenzelfde redenering kan worden gevolgd ingeval van stedenbouwkundige misdrijven, waar eveneens een vordering tot herstel aan de verdachte kan worden gericht. Welke gevolgen deze herstellvordering ook mag hebben, het betreft geen minnelijke schikking in de zin van artikel 216bis Sv.

14. Artikel 216bis, eerste lid Sv. is duidelijk voor wat betreft de toepassingsvoorwaarden van de minnelijke schikking. De minnelijke schikking kan vooreerst slechts worden voorgesteld voor zover het betrokken feit niet van die aard schijnt te zijn dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf, desgevallend met inbegrip van de verbeurdverklaring. De vroegere formulering, die stelde dat de minnelijke schikking slechts mogelijk was voor feiten waarvan de procureur des Konings meende dat ze niet van aard schenen te zijn gestraft te moeten worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf, werd verlaten ter wille van de duidelijkheid en om de artikelen 216bis en 216ter Sv. in overeenstemming te brengen. Deze toepassingsvoorwaarde geeft de procureur des Konings uiteraard een ruime marge voor wat betreft de in aanmerking komende misdrijven, aangezien louter de misdrijven die, na eventuele toepassing van verzachtende omstandigheden, in geen geval kunnen worden bestraft met een correctionele gevangenisstraf van twee jaar of minder, niet onder het toepassingsgebied kunnen vallen.

Als voorbeeld kan worden aangehaald dat dientengevolge een misdaad waarop de strafwet een opsluiting van vijftien tot twintig jaar voorziet door middel van een minnelijke schikking buitengerechtelijk kan worden afgehandeld. Dit toont tevens aan dat de minnelijke schikking, die tot voor de Wet van 28 juni 1984 was beperkt tot zeer kleine misdrijven, ook voor zware misdaden kan worden toegepast.

15. Het is echter wel vereist dat het feit waarvoor een minnelijke schikking wordt voorgesteld geen zware aantasting van de lichamelijke integriteit inhoudt. Uit de parlementaire voorbereiding voor de Wet van 11 juli 2011 blijkt dat deze toepassingsvoorwaarde bewust werd geformuleerd, d.i. zonder een uitsluiting te voorzien voor zware aantastingen van de psychische integriteit²⁸. Er werd nochtans een amendement in die zin ingediend²⁹, waarbij werd aangehaald dat een aantal misdrijven ook of zelfs uitsluitend een zware impact hebben op de psychische integriteit. Echter werd uiteindelijk geoordeeld dat het begrip psychische integriteit moeilijk te definiëren is. Bovendien blijkt uit de parlementaire werkzaamheden dat de wetgever de minnelijke schikking als geschikte buitengerechtelijke afhandeling heeft willen voorzien voor een aantal misdrijven

²⁷ Cass. 15 november 2005, *Arr.Cass.* 2005, 2241, *Pas.* 2005, 2248.

²⁸ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53-1344/003, 4.

²⁹ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53-1344/002.

waarbij al dan niet zware aantasting van de psychische integriteit van het slachtoffer kan voorkomen (bv. eerroof en smaad)³⁰.

Aldus bepaalt artikel 216bis Sv. dat een minnelijke schikking niet mogelijk is in geval er sprake is van een zware aantasting van de lichamelijke integriteit. Deze bepaling, of meer bepaald de beperkingen ervan, houdt de mogelijkheden om de minnelijke schikking toe te passen voor bijv. financiële misdrijven open.

16. Met de inwerkingtreding van de Wet van 11 juli 2011 rees de vraag of het criterium van de zware aantasting van de lichamelijke integriteit wel voldoende duidelijk was. De richtlijnen bij de gemeenschappelijke omzendbrief nr. 8/2018 van de Minister van Justitie en het College van Procureurs-Generaal bij de Hoven van Beroep geven echter door middel van een artikelsgewijze opsomming van het Strafwetboek aan welke misdrijven al dan niet in aanmerking komen voor een minnelijke schikking³¹. Als voorbeeld kan aangehaald worden dat verschoonbare doodslag, verschoonbare verwondingen en verschoonbare slagen volgens deze richtlijnen geen zware aantasting van de fysieke integriteit vormen, tenzij deze een blijvend letsel of de dood tot gevolg hebben. Echter stelt zich de vraag of bepaalde verschoonbare slagen op zich geen zware aantasting zijn van de lichamelijke integriteit, los van de vraag of zij al dan niet een blijvend letsel tot gevolg hebben. Immers kan de aanwezigheid van een blijvend letsel pas op een bepaald moment na de feiten worden vastgesteld en houdt deze aanwezigheid niet noodzakelijk verband met het feit of de lichamelijke integriteit van het slachtoffer op het moment van de feiten (bijv. de manier waarop deze zijn gebeurd) al dan niet is geschaad.

Het Grondwettelijk Hof oordeelde echter dat de formulering m.b.t. de zware aantasting van de lichamelijke integriteit, zoals voorzien in artikel 216bis Sv., voldoende duidelijk is³². Het Hof stelt dat dit begrip, rekening houdend met de gangbare betekenis ervan, het openbaar ministerie maar een zeer beperkte beoordelingsbevoegdheid laat. Het gebruik van het woord “zware” leidt, nog volgens het Grondwettelijk Hof, er niet toe dat het openbaar ministerie een beoordelingsbevoegdheid krijgt die zo ruim is dat de dader van een feit dat de aantasting van andermans lichamelijke integriteit inhoudt, zijn gedrag niet zou kunnen aanpassen en de gevolgen van zijn gedrag niet voldoende zou kunnen inschatten. Het Hof overweegt aldus dat de wetgever, door de misdrijven die “een zware aantasting van de lichamelijke integriteit” inhouden, uit te

³⁰ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 216bis en 216ter van het Wetboek van Strafvordering en van artikel 7 van de wet van 6 juni 2010 tot invoering van het Sociaal Strafwetboek, *Parl.St.* Kamer 2010-2011, nr. 53-1344/004, 16.

³¹ Omz. COL 8/2018, Bijlage III. Deze gemeenschappelijke omzendbrief integreert de richtlijnen inzake de minnelijke schikking in de fase van het vooronderzoek (omz. COL 1/2011) én inzake de verruimde minnelijke schikking (omz. COL 6/2012) in één gemeenschappelijke omzendbrief. Er kan worden opgemerkt dat omz. COL 6/2012 reeds voorzag in een artikelsgewijze opsomming van misdrijven die al dan niet in aanmerking kwamen voor toepassing van een minnelijke schikking, rekening houdende met het criterium “zware aantasting van de lichamelijke integriteit”.

³² GwH 28 februari 2013, nr. 20/2013, *A.GrwH* 2013, 369, *BS* 27 maart 2013, 19442, *NJW* 2013, 445, *NC* 2013, 238, *Rev.dr.pén.* 2014, 83, met noot F. VANDEVENNE, *RW* 2012-13, 1199, *RW* 2013-14, 99, met noot J.T., *Soc.Kron.* 2013, 497, met noot H. FUNCK, *TVW* 2013, 199.

sluiten van de mogelijkheid tot minnelijke schikking, geen afbreuk doet aan de beginselen van wettigheid en voorspelbaarheid van de strafrechtspleging.

3. De totstandkoming van de minnelijke schikking

17. In de huidige stand van de wetgeving kan een voorstel tot minnelijke schikking niet alleen worden gedaan gedurende het opsporingsonderzoek, maar ook wanneer de onderzoeksrechter met een onderzoek is gelast of wanneer de zaak reeds bij de strafrechter aanhangig is gemaakt. Echter mag er nog geen eindvonnis of eindarrest in strafzaken zijn gewezen.

Deze laatste bepaling, die werd ingevoegd door de Wet van 5 februari 2016 tot wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie³³ vervangt de vroegere formulering, die stelde dat een minnelijke schikking mogelijk was zolang er nog geen vonnis of arrest was uitgesproken dat kracht van gewijsde had gekregen. Aldus kon een minnelijke schikking worden afgesloten na een vonnis of arrest, zelfs gewezen in hoger beroep³⁴. De wetgever heeft geoordeeld dat de mogelijkheid om na een eindvonnis of eindarrest in strafzaken (los van het al dan niet verkregen zijn van kracht van gewijsde) nog een minnelijke schikking af te sluiten het rechtsgevoel kan aantasten, omdat de indruk kon worden gewekt dat een veroordeelde door middel van de minnelijke schikking een door de strafrechter uitgesproken veroordeling kon ‘afkopen’³⁵. Dit zou tot een gevoel van rechtsongelijkheid kunnen leiden.

Deze bepaling wijzigt echter niets aan de vaststelling dat het mogelijk is om, nadat de strafvordering is opgestart, tot een minnelijke schikking te komen, dus ook nog indien er een vordering tot onderzoek en/of klacht met burgerlijke partijstelling is tussengekomen dan wel de zaak al aanhangig werd gemaakt bij de rechter ten gronde.

18. Indien de minnelijke schikking wordt overwogen lopende het gerechtelijk onderzoek, laat de procureur des Konings zich het dossier meedelen door de onderzoeksrechter die het gerechtelijk onderzoek voert. De onderzoeksrechter kan naar aanleiding van deze mededeling een advies formuleren m.b.t. de stand van het onderzoek. Het is immers niet ondenkbeeldig dat een minnelijke schikking de geplande daden van onderzoek zou doorkruisen, bijvoorbeeld wanneer binnen het gerechtelijk onderzoek daden van onderzoek zullen worden uitgevoerd die nog niet ter kennis van de verdachte, aan wie het aanbod tot minnelijke schikking wordt overwogen, kunnen

³³ BS 19 februari 2016.

³⁴ Meer bepaald indien tegen dit vonnis of arrest cassatieberoep was aangetekend: het Hof van Cassatie oordeelde meermaals dat wanneer sinds het instellen van een cassatieberoep, door het openbaar ministerie bij de feitenrechter, met naleving van de in artikel 216bis, § 1, eerste lid Sv. bepaalde voorwaarden, aan de eiser in cassatie een minnelijke schikking werd voorgesteld, welke door hem werd aanvaard en nageleefd, het Hof, op vordering van de procureur-generaal en bij toepassing van artikel 216bis, § 2, tiende lid Sv. dient vast te stellen dat de strafvordering tegen de eiser is vervallen zodat zijn cassatieberoep geen bestaansreden meer heeft. Zie Cass. 9 september 2015, *Arr.Cass.* 2015, 1942, *Pas.* 2015, 1962; Cass. 25 november 2015, *Pas.* 2015, 2685 ; Cass. 9 februari 2016, AR P.15.0833.N.

³⁵ Wetsontwerp houdende wijziging van het strafrecht en de strafvordering en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St.* Kamer 2015-2016, nr. 54-1418/001, 101.

worden gebracht³⁶. Artikel 216bis, § 2, derde lid Sv. bepaalt namelijk dat de verdachte, wanneer hem lopende het gerechtelijk onderzoek een minnelijke schikking wordt voorgesteld, het recht heeft om inzage te nemen in het strafdossier. Het vergt weinig verbeeldingskracht om in te zien dat dit in een aantal gevallen ongewenste effecten zou hebben die de verdere strafvordering in gevaar zouden kunnen brengen. Dit betekent echter niet dat de onderzoeksrechter zich kan verzetten tegen een minnelijke schikking in een gerechtelijk onderzoek. Gelet op de begripsomschrijving van de minnelijke schikking komt de beslissing tot het al dan niet voorstellen van een minnelijke schikking louter toe aan de procureur des Konings. Tijdens de parlementaire voorbereiding van de Wet van 18 maart 2018 werd een amendement ingediend dat de totstandkoming van een minnelijke schikking tijdens het gerechtelijk onderzoek afhankelijk zou maken van de voorafgaande instemming van de onderzoeksrechter³⁷. Dit amendement werd echter verworpen.

19. Los van de stand van het onderzoek, dient de procureur des Konings, wanneer hij voornemens is een verruimde minnelijke schikking voor te stellen, steeds de verdachte of beklaagde op te roepen. In voorkomend geval zal het slachtoffer eveneens worden opgeroepen. De procureur des Konings bepaalt ook vrij het bedrag van de minnelijke schikking, waarbij hij rekening dient te houden met het maximumbedrag zoals voorzien in artikel 216bis, § 1, vijfde lid Sv³⁸.

Verder in deze bijdrage zal worden ingegaan op de positie van het slachtoffer van een misdrijf waarvoor een voorstel tot minnelijke schikking wordt gedaan³⁹. Er kan reeds worden opgemerkt dat de procureur des Konings in voorkomend geval tevens een termijn dient te bepalen binnen dewelke de verdachte of beklaagde en het slachtoffer tot een overeenkomst dienen te komen aangaande de omvang van de schade en de regeling ervan. Deze overeenkomst dient te worden meegedeeld aan de procureur des Konings, aangezien het akkoord tussen verdachte of beklaagde en slachtoffer in een proces-verbaal dient te worden vastgesteld.

20. Een specifieke situatie betreft de misdrijven waarbij de overheid benadeeld wordt. De minnelijke schikking voor inbreuken op het fiscaal en sociaal strafrecht is pas mogelijk indien de verdachte of beklaagde de bijdragen, die ten gevolge het misdrijf werden ontdoken, heeft vergoed. Bovendien voegt artikel 216bis, § 6 Sv. een bijkomende voorwaarde aan minnelijke schikkingen voor dergelijke misdrijven toe, meer bepaald de instemming van de bevoegde fiscale of sociale administratie met het voorstel. Zelfs ingeval de minnelijke schikking wordt voorgesteld door de procureur des Konings, is er *de facto* een vetorecht voorzien voor de fiscale of sociale administratie, hetgeen een bijkomende waarborg inhoudt dat de verdachte, vooraleer het verval

³⁶ K. LAMMENS, 'De verruimde minnelijke schikking van artikel 216bis Sv. in fiscale zaken', *RW* 2012-13, 1247.

³⁷ Wetsontwerp houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *Parl. St. Kamer* 2017-2018, 2753/003, 4.

³⁸ Zie *infra*, r. 27-28.

³⁹ Zie *infra*, r. 29-33.

van de strafvordering ten gevolge een minnelijke schikking te kunnen genieten, zal hebben voldaan aan de op hem rustende fiscale dan wel sociale verplichtingen.

Om voormeld vetorecht effectief toepassing te doen vinden, bepaalt artikel 216*bis*, § 2, vierde lid *in fine* Sv. sinds de inwerkingtreding van de Wet van 18 maart 2018 dat, wanneer de minnelijke schikking wordt voorgesteld voor fiscale of sociale misdrijven waarmee belastingen of sociale bijdragen konden worden omzeild, de procureur des Konings tevens de betrokken administratie in kennis moet stellen van de feiten waarop de minnelijke schikking betrekking zal hebben. Op deze manier garandeert de wetgever enerzijds dat de betrokken administratie een sluitende berekening kan maken van de ontdoken belastingen of sociale rechten en de daarop verschuldigde intresten en anderzijds dat deze administratie haar vereiste instemming met de minnelijke schikking op basis van o.m. de betaling van voormelde ontdoken belastingen of sociale rechten kan geven.

De vraag kan worden gesteld of artikel 216*bis*, § 6 Sv., dat een onderscheid maakt aangaande het vetorecht van het slachtoffer met betrekking tot het afsluiten van een minnelijke schikking voor fiscale of sociale misdrijven waarmee belastingen of sociale bijdragen konden worden omzeild enerzijds en gemeenrechtelijke misdrijven anderzijds, een schending inhoudt van het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie. De minnelijke schikking is in het eerste geval pas mogelijk nadat de dader van het misdrijf de door hem verschuldigde belastingen of sociale bijdragen, inclusief de intresten, heeft betaald en de fiscale of de sociale administratie met de minnelijke schikking heeft ingestemd, terwijl in het tweede geval instemming van het slachtoffer niet noodzakelijk is. Het Grondwettelijk Hof oordeelde aangaande deze vraag dat er geen schending van de Grondwet voorligt⁴⁰. Het Hof is immers van mening dat fiscale of sociale misdrijven de hele gemeenschap aantasten door de overheid de middelen te ontnemen die nodig zijn voor haar goede werking, dit in tegenstelling tot de schade geleden door het slachtoffer van een gemeenrechtelijk misdrijf, die in beginsel individueel is. Het Grondwettelijk Hof acht de verschillen in behandeling tussen het slachtoffer van een gemeenrechtelijk misdrijf enerzijds en de fiscale en sociale administratie anderzijds niet zonder redelijke verantwoording, nu er tussen beide het weergegeven essentiële verschil bestaat. Het Hof wijst er tevens op dat het slachtoffer van een gemeenrechtelijk misdrijf de vergoeding van zijn schade kan verkrijgen door zich burgerlijke partij te stellen, waar de fiscale of sociale administraties slechts een burgerlijke rechtsvordering kunnen instellen voor schade waarvoor de wetgeving in geen enkele specifieke mogelijkheid van herstel voorziet. Ook dit onderscheid rechtvaardigt het verschil in behandeling van de ‘slachtoffers’ van enerzijds gemeenrechtelijke misdrijven en anderzijds fiscale of sociale misdrijven.

Vermeldenswaardig is een arrest van het Hof van Beroep te Bergen in het kader van een fiscaal geschil, waarbij werd geoordeeld dat, indien een minnelijke schikking tot stand komt met miskenning van artikel 216*bis*, § 6, tweede lid Sv. (en er aldus geen akkoord voorligt van de fiscale administratie dan wel de ontdoken bijdragen niet werden vergoed) het

⁴⁰ GwH 14 februari 2013, *A.GrwH* 2013, 65, *BS* 19 maart 2013, 16327, *Fisc.Koer.* 2013, 359, met noot L. KELL, *Dr.pén.entr.* 2013, 129, met noot F. KONING, *FJF* 2014, 854, *Rev.trim.dr.fam.* 2015, 767, *RW* 2012-13, 1119, *RW* 2013-14, 337, met noot.

rechtszekerheidsbeginsel impliceert dat de fiscus de minnelijke schikking respecteert. Zo waren de belastingen op de in het kader van de minnelijke schikking afgegeven vermogensvoordelen, die in direct verband stonden met de tenlasteleggingen die aanleiding hebben gegeven tot de toepassing van artikel 216bis Sv., niet (meer) verschuldigd. In dit specifieke geval was er zelfs sprake van de vaststelling van het verval van de strafvordering door de rechter ten gronde, nu de strafvordering reeds was ingesteld⁴¹. Om dergelijke situaties te vermijden is de bij Wet van 18 maart 2018 ingevoerde verplichting om in deze gevallen de betrokken administratie in kennis te stellen, van bijzonder belang⁴².

21. In elk geval zal minstens een akkoord dienen voor te liggen waarbij de verdachte of beklaagde erkent aansprakelijk te zijn voor de schadelijke gevolgen ontstaan ten gevolge het misdrijf waarvoor een minnelijke schikking wordt afgesloten. Uit deze formulering volgt dat een akkoord aangaande de omvang van deze schade niet vereist is. Immers zou, indien de wetgever had vereist dat een akkoord aangaande de omvang (en dus vergoeding) van de schade noodzakelijk was vooraleer te kunnen overgaan tot minnelijke schikking, de deur worden opengezet voor misbruiken door slachtoffers. Een slachtoffer zou in dergelijke hypothese, louter door middel van het vragen van een niet met de werkelijkheid overeenkomende schadevergoeding, de mogelijkheid tot minnelijke schikking voor een verdachte of beklaagde uitsluiten, wat de intenties van de procureur des Konings zou kunnen doorkruisen en de beslissingsbevoegdheid *de facto* bij het slachtoffer legt.

22. Aangezien een minnelijke schikking het verval van de strafvordering tot gevolg heeft, dient de procureur des Konings precies te bepalen op welke feiten, die hij dient te omschrijven in tijd en ruimte, de betaling van de geldsom betrekking zal hebben⁴³. Deze omschrijving komt neer op een kwalificatie zoals zij ook gebeurt n.a.v. de dagvaarding voor de strafrechter. De procureur des Konings zal dus pas kunnen overgaan tot het voorstellen van een minnelijke schikking wanneer het onderzoek zodanig gevorderd is dat er reeds een dagvaarding of eindvordering zou kunnen worden opgemaakt, minstens voldoende duidelijk blijkt uit het onderzoek welke feiten t.a.v. de verdachte kunnen worden weerhouden⁴⁴.

Het belang van deze bepalingen mag niet worden onderschat, daar het verval van de strafvordering tot gevolg heeft dat de verdachte of beklaagde niet meer zal kunnen worden vervolgd voor de feiten waarvoor een minnelijke schikking werd afgesloten. Indien de omschrijving in tijd en ruimte aldus onvoldoende zorgvuldig zou gebeuren, bestaat de mogelijkheid dat onduidelijkheid wordt gecreëerd t.a.v. zowel de verdachte of beklaagde als de procureur des Konings zelf m.b.t. de feiten die nog in aanmerking komen voor verdere

⁴¹ Bergen 11 oktober 2016, *Fisc.Koer.* 2017, 835, met noot, *FJF* 2017, 258, *JLMB* 2018, 503, met noot L. HERVE, *RGCF* 2017, 55, *TFR* 2017, 237, met noot J. SPEECKE.

⁴² Voor een grondige weergave van de toepassing van artikel 216bis Sv. in fiscale zaken, zie F. FOGLI, “Le retour de la transaction pénale élargie: quelques considérations fiscales”, in *RGFCP* 2014, afl. 4, 2-3.

⁴³ Artikel 216bis, § 1, tweede lid en § 2, vierde lid Sv.

⁴⁴ K. LAMMENS, ‘De verruimde minnelijke schikking van artikel 216bis Sv. in fiscale zaken’, *RW* 2012-13, 1247.

strafvordering. Ook voor de reeds aangehaalde fiscale of sociale misdrijven waarmee belastingen of sociale bijdragen konden worden omzeild is deze omschrijving van groot belang, nu de administratie precies dient te kunnen berekenen welke ontdoken belastingen of sociale bijdragen en welke intresten moeten worden betaald alvorens een minnelijke schikking mogelijk is.

Los van het belang van voormelde bepalingen voor de gevolgen van de minnelijke schikking zelf, heeft de onregelmatigheid van een voorstel tot minnelijke schikking, dat door de verdachte niet wordt aanvaard, geen invloed op de regelmatigheid van de daarop volgende strafvordering⁴⁵.

Ten gevolge de verplichting voor de procureur des Konings om de feiten waarop de minnelijke schikking betrekking zal hebben, nauwkeurig te omschrijven in tijd en ruimte, kan er geen discussie over bestaan dat de minnelijke schikking voor een bepaald feit niet tot gevolg heeft dat de strafvordering ten aanzien van een ander feit ook komt te vervallen, zelfs indien het samenhangende feiten zou betreffen of indien de feiten in eenzelfde proces-verbaal zouden zijn vastgesteld⁴⁶. De procureur des Konings heeft aldus de mogelijkheid om naar aanleiding van een vaststelling van verschillende misdrijven op hetzelfde moment, bijv. in de context van het wegverkeer, voor één of meerdere van deze misdrijven een minnelijke schikking voor te stellen, terwijl de overige misdrijven verder worden vervolgd en aldus tot een veroordeling van de verdachte kunnen leiden.

Voorgaande redenering werd door het Hof van Cassatie bevestigd in het geval de strafrechter een beklaagde veroordeelt wegens sturen in staat van dronkenschap terwijl tegen dezelfde persoon wegens een (ander) feit van openbare dronkenschap de strafvordering ingevolge een minnelijke schikking was vervallen⁴⁷.

23. Zoals reeds gesteld, heeft de wetgever met de Wet van 18 maart 2018 willen tegemoetkomen aan het door het Grondwettelijk Hof bij arrest van 2 juni 2016 vastgestelde ongrondwettig karakter van de bekrachtiging door het onderzoeksgerecht dan wel de rechter ten gronde van de minnelijke schikkingen die tot stand waren gekomen wanneer er reeds sprake was van een gerechtelijk onderzoek of de zaak reeds was gedagvaard voor de bevoegde rechtbank⁴⁸. Voor wat betreft de vroegere bekrachtigingsregeling en de kritiek van het Grondwettelijk Hof, kan verwezen worden naar de inleidende wetsgeschiedenis in deze bijdrage.

⁴⁵ Cass. 15 februari 2000, *Arr. Cass.* 2000, 418; *Bull.* 2000, 413.

⁴⁶ Cass. 30 september 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, 140, *Pas.* 1988, 132, *Bull.* 1988, 132, *Verkeersrecht* 1988, 42, met noot; Cass. 3 december 2002, *Pas.* 2002, 2335.

⁴⁷ Cass. 25 november 1987, *Arr. Cass.* 1987-88, 394, *Bull.* 1988, 368, *JT* 1988, 207; *Pas.* 1988, 368; *Rev.dr.pén.* 1988, 19.

⁴⁸ Opgemerkt zij dat reeds vóór de inwerkingtreding van de Wet van 18 maart 2018 in bepaalde gevallen werd overgegaan tot bekrachtiging van een verruimde minnelijke schikking conform de door het Grondwettelijk Hof bij arrest dd. 2 juni 2016 uiteengezette criteria. Zie Corr. Oost-Vlaanderen, afd. Gent 26 oktober 2016, *Juristenkrant* 216, afl. 338, 1. Samen met SCHUERMANS kan worden vastgesteld dat er geen juridisch bezwaar voorhanden was om over te gaan tot bekrachtiging van verruimde minnelijke schikkingen wanneer aan de door het Grondwettelijk Hof bepaalde toetsingscriteria werd voldaan. In dezelfde zin: Corr. Luik, afd. Luik 17 januari 2017, *JLMB* 2017, 669, met noot.

Artikel 216bis, § 2, achtste lid Sv. bepaalt nu dat de “bevoegde rechter” oordeelt over de wettigheid van de voorgestelde minnelijke schikking en de minnelijke schikking bekrachtigt, nadat hij heeft nagegaan (1) of voldaan is aan de wettelijke toepassingsvoorwaarden voor de minnelijke schikking, (2) of het slachtoffer en - in voorkomend geval – de fiscale of sociale administratie werden vergoed, (3) of de verdachte de voorgestelde minnelijke schikking uit vrije wil en weloverwogen heeft aanvaard en (4) of de voorgestelde minnelijke schikking proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de verdachte.

De wetgever heeft aldus de beoordelingsmarge van de bevoegde rechter (onderzoeksgerecht bij het gerechtelijk onderzoek of rechter ten gronde na dagvaarding) verruimd, meer bepaald door hem toe te laten niet alleen de louter formele toepassingsvoorwaarden te toetsen, maar ook of de inverdenkinggestelde/beklaagde de voorgestelde minnelijke schikking uit vrije wil én weloverwogen heeft aanvaard en of de minnelijke schikking wel proportioneel is met de ernst van de feiten en de persoonlijkheid van de betrokkene. Op deze manier komt de wetgever tegemoet aan de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, dat stelde dat er sprake dient te zijn van een daadwerkelijke rechterlijke controle op de minnelijke schikking, wanneer deze wordt voorgesteld in zaken waarin de strafvordering reeds is ingesteld (d.m.v. een gerechtelijk onderzoek of een dagvaarding ten gronde).

De bevoegde rechter kan aldus, op basis van de geschetste criteria, beslissen al dan niet over te gaan tot bekrachtiging van de voorgestelde minnelijke schikking. Indien hij, om welke reden dan ook (bv. omdat hij van mening is dat de verdachte niet uit vrije wil tot aanvaarding van de voorgestelde minnelijke schikking is overgegaan), de voorgestelde minnelijke schikking niet bekrachtigt, wordt het dossier ter beschikking gesteld van de procureur des Konings. De rechter, aan wie de zaak ter bekrachtiging van de minnelijke schikking was voorgelegd, kan het onderzoek van de grond van de zaak niet verderzetten. Het ware wenselijk geweest dat de wetgever, naar analogie met de regeling aangaande de voorafgaande erkenning van schuld, had voorgeschreven op welke manier het onderzoeksgerecht of de rechtbank ten gronde moest zijn samengesteld om te oordelen over de grond van een dossier waarin eerder een niet-bekrachtigd voorstel tot minnelijke schikking was gedaan. Waar bij de voorafgaande erkenning van schuld artikel 216, § 4, vijfde lid Sv. bepaalt dat de grond van de zaak dient te worden behandeld door een anders samengestelde kamer dan diegene die oordeelt over de bekrachtiging, werd dienaangaande géén gelijkaardige bepaling voorzien in artikel 216bis Sv. Nochtans neemt de rechter die wordt gevat ter bekrachtiging van een voorstel tot minnelijke schikking eveneens kennis van bepaalde elementen die uit het strafdossier moeten worden verwijderd wanneer er geen bekrachtiging tot stand komt (bijv. bekentenissen van de verdachte).

De inwerkingtreding van de Wet van 18 maart 2018 heeft eveneens een chronologische wijziging tot gevolg wanneer er sprake is van een minnelijke schikking na instellen van de strafvordering: vooraleer het akkoord ten uitvoer wordt gelegd (*i.e.* de minnelijke schikking wordt betaald), wordt het akkoord voorgelegd aan de bevoegde rechter om over te gaan tot de in de wet bepaalde toetsing. Deze wijziging komt de rechtszekerheid ten goede, nu er op die manier

geen betaling kan plaatsvinden wanneer de kans nog bestaat dat de minnelijke schikking niet zal worden bekrachtigd⁴⁹.

Belangrijk is tevens dat artikel 216bis, § 2, laatste lid Sv. expliciet bepaalt dat, indien de in het kader van een procedure houdende minnelijke schikking bedoelde geldsommen niet of slechts gedeeltelijk werden betaald, de rechter die gevat wordt om uitspraak te doen over de aan de verdachte ten laste gelegde feiten waarop het akkoord betrekking had, bij de straftoemeting rekening kan houden met het reeds betaalde gedeelte van de overeengekomen geldsom. De vraag kan worden gesteld op welke manier de rechter dient rekening te houden met het reeds betaalde gedeelte van de minnelijke schikking indien er geen enkele betaling heeft plaatsgevonden, een situatie die nochtans expliciet wordt voorzien.

24. De wetgever heeft uitdrukkelijk bepaald dat, indien er na een voorstel tot minnelijke schikking geen akkoord kan worden geacteerd, de documenten die werden opgemaakt en de mededelingen die werden gedaan in het kader van de onderhandelingen aangaande de minnelijke schikking, niet ten laste van de verdachte kunnen worden aangewend in welke procedure dan ook. Deze mededelingen of documenten zijn niet toelaatbaar als bewijs, zelfs niet als buitengerechtelijke bekentenis (artikel 216bis, § 2, achtste-tiende lid Sv.). De bedoeling van de wetgever is duidelijk: een verdachte zou, in het kader van de onderhandelingen naar aanleiding van een voorstel tot minnelijke schikking, reserves kunnen opwerpen aangaande de mededelingen die hij doet tegenover de procureur des Konings of het slachtoffer, wanneer deze mededelingen in een latere procedure tegen de verdachte zouden kunnen worden gebruikt⁵⁰.

25. Er dient tevens gewezen te worden op de vroegere rechtspraak van het Hof van Cassatie, die stelde dat een voorstel tot minnelijke schikking aan een verdachte of beklaagde de verjaring van de strafvordering niet schorste⁵¹. Aldus diende de procureur des Konings er op toe te zien dat de termijn die hij vooropstelde binnen dewelke het voorstel diende te worden aanvaard, niet van die aard was de verjaring van de strafvordering in het gedrang te brengen. Bovendien betroffen het voorstel tot minnelijke schikking evenals de eventueel daarop volgende gemotiveerde weigering door de verdachte hierop in te gaan (door het niet-betalen van de voorgestelde geldsom binnen de door het Openbaar Ministerie vooropgestelde termijn, waarbij de verdachte de reden opgeeft waarom hij niet overgaat tot deze betaling) tot vóór de inwerkingtreding van de Wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen volgens het Hof van Cassatie geen daden van vervolging of onderzoek⁵². Deze rechtspraak was vatbaar voor discussie, nu een voorstel tot minnelijke schikking kan worden gekwalificeerd als een daad van vervolging, aangezien de vervolgende

⁴⁹ Wetsontwerp houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *Parl. St.* Kamer 2017-2018, 2753/01, 31.

⁵⁰ Het vertrouwelijk karakter van het minnelijke overleg is echter beperkt tot de onderhandelingen tussen het openbaar ministerie en de beklaagde over de omvang van de straf en de verbeurdverklaring en strekt zich niet uit tot bijvoorbeeld de gesprekken welke de beklaagde als belastingplichtige met de fiscale administratie voert. Zie Gent 25 maart 2014, *RABG* 2014, 1315, met noot K. HENS en B. COOPMAN.

⁵¹ Cass. 12 mei 1969, *Arr. Cass.* 1969, 907, *Pas.* 1969, 840.

⁵² Cass. 19 februari 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 577, *Bull.* 1992, 544, *Pas.* 1992, 544.

overheid een beslissing neemt aangaande het verdere verloop van het onderzoek (het vooronderzoek dan wel het onderzoek ten gronde), ten gevolge waarvan in geval van akkoord door de verdachte een einde komt aan de strafvordering.

Met de Wet van 14 april 2011 houdende diverse bepalingen werd bepaald dat het voorstel tot minnelijke schikking en de beslissing tot verlenging van de aanvaardingstermijn de verjaring van de strafvordering stuitten.

Deze zienswijze werd met de Wet van 18 maart 2018 opnieuw verlaten. Uit de voorbereidende parlementaire werkzaamheden van de Wet van 18 maart 2018 blijkt dat er unanimiteit bestond om de stuitende werking van een voorstel tot minnelijke schikking te herzien en aan dit voorstel (door de procureur des Konings), maar ook aan de vraag tot minnelijke schikking door één van de partijen, een schorsende werking toe te kennen. De *ratio legis* luidt dat de strafvordering na dit voorstel (of de vraag) wordt onderbroken opdat partijen zich zouden kunnen beraden over het voorstel en tot een akkoord zouden kunnen komen⁵³. Zoals blijkt uit artikel 216bis, § 1, vierde lid Sv. werd het eindpunt van de schorsing van de verjaring van de strafvordering aangepast in functie van de hypothesen die zich kunnen voordoen. Ingeval het een verruimde minnelijke schikking (dus tijdens het gerechtelijk onderzoek of het onderzoek ten gronde) betreft, zal de procureur des Konings opnieuw een beslissing moeten nemen over het verdere verloop van de strafvordering ingeval de rechter het voorgelegde akkoord niet bekrachtigt. In dit geval loopt de verjaring verder vanaf de beslissing tot niet-bekrachtiging. De procureur des Konings zal ook een beslissing moeten nemen over het verdere verloop van de strafvordering op het moment dat wordt vastgesteld dat het voorstel tot minnelijke schikking niet (tijdig) werd uitgevoerd; ook vanaf deze niet-(tijdige) uitvoering houdt de schorsing van de verjaring op te bestaan. Ingeval er niet wordt ingegaan op zijn voorstel of ingeval de procureur des Konings beslist niet in te gaan op de vraag van een van de partijen, stopt de schorsing op het moment dat hij beslist geen toepassing te maken van de mogelijkheid tot minnelijke schikking, bijvoorbeeld door een eenvoudige mededeling aan de verdachte of door het stellen van een handeling waarmee de strafvordering wordt ingesteld.

26. Tot slot heeft een minnelijke schikking ten aanzien van een verdachte of beklaagde niet tot gevolg dat de strafvordering komt te vervallen voor de overige verdachten of beklaagden binnen eenzelfde onderzoek. Verdere vervolging is mogelijk ten aanzien van deze verdachten of beklaagden, waarbij artikel 216bis, § 2, elfde lid Sv. uitdrukkelijk bepaalt dat de minnelijke schikking ten aanzien van een verdachte of beklaagde tevens geen afbreuk doet aan de vorderingen van slachtoffers jegens overige daders, mededaders of medeplichtigen.

4. Het bedrag van de te betalen geldsom

⁵³ Wetsontwerp houdende wijziging diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *Parl.St.* Kamer 2017-2018, nr. 54-2753/004, 18-19.

27. Om te voorkomen dat een verdachte, geconfronteerd met een voorstel tot minnelijke schikking, zou opteren het ‘risico’ te nemen om te worden veroordeeld en dus niet in te gaan op het voorstel tot minnelijke schikking, dient het bedrag van de naar aanleiding van de minnelijke schikking te betalen geldsom te worden begrensd. Logischerwijs heeft de wetgever geopteerd om het maximumbedrag van de minnelijke schikking gelijk te stellen aan het maximumbedrag van de geldboete die de strafwet voorziet voor het feit waarvoor de minnelijke schikking wordt voorgesteld. Een hoger te betalen bedrag zou het voorstel tot minnelijke schikking een groot gedeelte van de kans op slagen ontnemen, omdat in dat geval de verdachte, op het vlak van de op te leggen geldboete, niet kan geconfronteerd worden met een beslissing van de strafrechter die hem financieel meer treft dan het bedrag te betalen in het kader van de minnelijke schikking. Nochtans werd n.a.v. de parlementaire werkzaamheden die hebben geleid tot de Wet van 18 maart 2018 voorgesteld deze maximumgrens in bepaalde, bijvoorbeeld fiscale, gevallen te verlaten om de procureur des Konings toe te laten hogere bedragen voor te stellen wanneer de ernst van de fraude het zou vereisen⁵⁴. Het amendement in die zin werd verworpen.

Bovendien bepaalde de wetgever reeds met de Wet van 14 april 2011 dat het bedrag van de minnelijke schikking in verhouding dient te staan tot de zwaarte van het misdrijf waarvoor de minnelijke schikking wordt voorgesteld. Voor de inbreuken bedoeld in het Sociaal Strafwetboek mag de geldsom die dient te worden betaald in het kader van de minnelijke schikking niet lager zijn dan 40 % van de minimumbedragen van de administratieve geldboete, in voorkomend geval en conform het sociaal strafrecht vermenigvuldigd met het aantal betrokken werknemers, kandidaat-werknemers, zelfstandigen, stagiairs of kinderen.

Onder deze maximumgrens bepaalt de procureur des Konings vrij het bedrag van de in het kader van de minnelijke schikking te betalen geldsom. Bovendien bepaalt hij tevens op welke wijze en binnen welke termijn dit bedrag dient te worden betaald. Artikel 216*bis*, § 1, tweede lid Sv. bepaalt dat deze termijn ten minste vijftien dagen bedraagt en ten hoogste drie maanden. Ingeval bijzondere omstandigheden het wettigen kan deze termijn worden verlengd⁵⁵. De wet voorziet echter niet welke omstandigheden als “*bijzonder*” dienen te worden aangemerkt, maar er kan worden aangenomen dat de precaire financiële toestand van de verdachte een omstandigheid kan zijn die de verlenging van de betalingstermijn boven drie maanden wettigt. In geval van akkoord van de verdachte of beklaagde kan de minimumbetalingstermijn van vijftien dagen worden verkort.

28. In het kader van deze bijdrage dienen nog een tweetal opmerkingen te worden gemaakt aangaande de te betalen sommen naar aanleiding van de minnelijke schikking.

Vooreerst heeft de wetgever bepaald dat, ingeval de minnelijke schikking wordt voorgesteld voor een misdrijf dat aanleiding geeft of kan geven tot verbeurdverklaring, de

⁵⁴ Wetsontwerp houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *Parl. St.* Kamer 2017-2018, 2753/003, 2.

⁵⁵ Het openbaar ministerie kan het voorstel van de minnelijke schikking dat tijdens het opsporingsonderzoek werd geformuleerd, na termijnverlenging behouden in de fase van het vonnisgerecht. Zie Luik 21 november 2013, *JLMB* 2014, 429.

procureur des Konings de verdachte of beklaagde binnen een vooraf bepaalde termijn verzoekt afstand te doen van de in beslag genomen goederen of vermogensvoordelen, of indien de goederen of vermogensvoordelen niet in beslag genomen zijn, deze af te geven op een vooraf bepaalde plaats (artikel 216bis, § 1, zevende lid Sv.). Het zou immers volkomen in strijd met elk rechtsgevoel zijn indien een verdachte of beklaagde aan wie een minnelijke schikking wordt aangeboden, geen afstand dient te doen van de goederen of vermogensvoordelen die, in geval de zaak door de strafrechter zou worden beoordeeld en de beklaagde schuldig zou worden bevonden, zouden worden verbeurd verklaard.

Daarnaast diende tevens een oplossing te worden voorzien voor de kosten die het gevolg zijn van analyse of deskundig onderzoek en die ten gevolge het misdrijf werden gemaakt. Het gaat in vele gevallen niet op deze kosten in geval van minnelijke schikking ten laste van de staat te laten vallen. Artikel 216bis, § 1, zesde lid Sv. geeft de procureur des Konings hiertoe de mogelijkheid om de te betalen som te verhogen met (een deel van) de kosten van analyse of deskundig onderzoek. Het bedrag van de verhoging wordt toegewezen aan wie de kosten verschuldigd zijn (bijvoorbeeld een door de procureur des Konings aangestelde deskundige). Met de Wet van 18 maart 2018 heeft de wetgever gespecificeerd dat ook andere gerechtskosten aan het bedrag van de minnelijke schikking kunnen worden toegevoegd (en indien nodig vermeld in de tekst van de minnelijke schikking). Gedacht kan worden aan kosten van dagvaarding.

5. De gevolgen van de minnelijke schikking t.a.v. het slachtoffer

29. Het voorstel tot minnelijke schikking kan slechts tot verval van de strafvordering leiden indien, in geval er sprake is van een misdrijf waarbij schade aan derden werd veroorzaakt, deze schade in meer of mindere mate werd vergoed. Art. 216bis, § 4 Sv. bepaalt hierover dat de eventueel aan een ander veroorzaakte schade geheel vergoed dient te zijn vooraleer de schikking kan worden voorgesteld. De schikking kan evenwel ook worden voorgesteld op voorwaarde dat de dader in een geschrift zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het feit dat de schade heeft verwekt, heeft erkend en hij het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan.

30. De zienswijze dat een volledige betaling van de door het slachtoffer gevraagde schadevergoeding als voorwaarde om tot minnelijke schikking te kunnen overgaan, als te streng dient te worden aangemerkt, werd treffend verwoord in de parlementaire voorbereidingen van de Wet van 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken⁵⁶. Immers kon tot voor de inwerkingtreding van deze wet de minnelijke schikking pas worden voorgesteld wanneer de eventueel veroorzaakte schade aan een ander geheel werd vergoed. De vereiste van voorafgaandelijke integrale schadevergoeding had in de praktijk een

⁵⁶ BS 27 april 1994.

bijzonder remmend effect op de mogelijkheid zaken af te handelen via minnelijke schikking⁵⁷. Wat betreft het niet-betaalde gedeelte van de schadevergoeding zal het slachtoffer in de huidige stand van de wetgeving zelf zijn rechten kunnen doen gelden voor de bevoegde rechtbank.

Het is immers niet ondenkbeeldig dat een slachtoffer van een misdrijf, wanneer het geconfronteerd wordt met de situatie waarbij het al dan niet vergoed zijn van de gehele schade een *conditio sine qua non* is voor de totstandkoming van de minnelijke schikking, het bedrag van de gevraagde schadevergoeding – al dan niet terecht – zal laten oplopen, aangezien er voor de verdachte een extra stimulans bestaat de schade toch te vergoeden, meer bepaald het verval van de strafvordering na betaling van een geldsom. In dat geval zou een verdachte, die gerechtvaardigd afziet van vergoeding van een overdreven schade-eis, ook niet in aanmerking komen voor een minnelijke schikking, hetgeen uiteraard de finaliteit van de strafvordering zelf zou doorkruisen. Aldus heeft de wetgever bepaald dat de minnelijke schikking ook mogelijk is indien de verdachte in een geschrift zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het feit dat de schade heeft verwekt, heeft erkend en hij het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan.

De betaling van de geldsom door de verdachte in het kader van de minnelijke schikking en dus de aanvaarding van het voorstel gelden als een onweerlegbaar vermoeden van fout. Aldus kan de verdachte ten aanzien van wie de strafvordering is vervallen ten gevolge het aanvaarden van een minnelijke schikking nadien de fout tegenover het eventuele slachtoffer niet meer in rechte betwisten. In voorkomend geval zullen de debatten voor de burgerlijke rechter louter nog betrekking hebben op de omvang van de schade en niet meer over het al dan niet foutief karakter van het handelen van de verdachte. Het slachtoffer, wiens schade ten gevolge het misdrijf wordt betwist, zal zich na een minnelijke schikking in rechte dienen te voorzien tegen diegene die verantwoordelijk is voor de schade, waarbij de bewijslast ten gevolge het tot stand komen van de minnelijke schikking aanzienlijk wordt verlicht.

31. Nochtans heeft deze bepaling niet tot gevolg dat een minnelijke schikking *ex* artikel 216bis Sv. strafrechtelijk bewijs van de feiten oplevert. Het onweerlegbaar vermoeden van fout van de verdachte houdt dus niet in dat er daadwerkelijk bewijs werd geleverd dat de verdachte een misdrijf heeft gepleegd. Daarenboven oordeelde de Raad van State dat het aanvaarden van een minnelijke schikking evenmin een schuldbekentenis inhoudt⁵⁸. Het misdrijf is dan ook niet bewezen louter door het tussenkomen van een minnelijke schikking.

De Raad van State motiveert hiertoe dat bij een minnelijke schikking de feiten strafrechtelijk niet bewezen worden op de enige manier waarop dit strafrechtelijk bewijs kan worden geleverd, meer bepaald door middel van een uitspraak van de strafrechter. Ook na de

⁵⁷ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het wetsontwerp houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken, *Parl.St.* Kamer 1992-1993, nr. 48-1128/003, 3. Het verslag vermeldt abusief dat de dader een ‘geldboete’ dient te betalen na het voorstel tot minnelijke schikking, hetgeen uit de aard van de minnelijke schikking zelf niet het geval is.

⁵⁸ R.v.St. 15 maart 1995, *Rec. Arr. R.v.St.* 1995, 171, met noot R. DEFOOR.

wetswijziging van 10 februari 1994 geeft artikel 216bis Sv. geen aanleiding tot de conclusie dat de aanvaarding van de minnelijke schikking een schuldbekentenis zou inhouden.

32. Tevens geeft het afsluiten van een minnelijke schikking geen aanleiding tot de mogelijkheid van opslorping *ex art. 65*, tweede lid Sw. Wanneer de strafrechter vaststelt dat de feiten die een misdrijf vormen waarvoor een minnelijke schikking werd voorgesteld en aanvaard en de feiten die bij hem aanhangig zijn en aan de datum van minnelijke schikking voorafgaan samen de opeenvolgende en voortgezette uitvoering zijn van eenzelfde misdadig opzet, dient hij bij de straftoemeting geen rekening te houden met de minnelijke schikking. Hij kan zich aldus niet beperken tot het vaststellen van de schuld van de beklaagde aan de nieuwe misdrijven zonder een straf op te leggen, onder de loutere verwijzing naar de eerder afgesloten minnelijke schikking.

De betaling door een verdachte of beklaagde van de door de procureur des Konings aangeboden minnelijke schikking voor een misdrijf doet immers de strafvordering met betrekking tot misdrijven die tegelijkertijd zijn vastgesteld of die samen met het misdrijf waarvoor de minnelijke schikking werd toegepast de opeenvolgende en voortgezette uitvoering van eenzelfde misdadig opzet vormen, niet vervallen⁵⁹. Immers is de minnelijke schikking geen in kracht van gewijsde gegane beslissing in de zin van art. 65, tweede lid Sw.

33. Anders is de situatie waarbij de strafrechter vaststelt dat een bij hem aanhangig gemaakte vervolging betrekking heeft op een feit dat reeds het voorwerp heeft uitgemaakt van een minnelijke schikking, ook al wordt het naar aanleiding van de hangende vervolging anders gekwalificeerd (en komt het door die kwalificatie mogelijks niet meer in aanmerking voor een minnelijke schikking). In dat geval kan de strafrechter, wanneer de verdachte voor het feit waarvoor hij wordt vervolgd in het verleden reeds een minnelijke schikking heeft aanvaard (en de procureur des Konings aldus voor hetzelfde feit een andere kwalificatie heeft gebruikt), geen nieuwe veroordeling meer uitspreken⁶⁰.

IV. Het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden

1. Afbakening van het begrip ‘verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden’

34. Een tweede vorm van buitengerechtelijke afhandeling door middel van consensuele justitie in het Belgisch strafprocesrecht betreft het verval van de strafvordering door de uitvoering van

⁵⁹ Cass. 16 maart 2010, *Arr.Cass.* 2010, 776, *Pas.* 2010, 848, *RABG* 2010, 866, met noot L. DELBROUCK, T.Strafr. 2010, 273, met noot.

⁶⁰ Cass. 23 april 2013, *NC* 2014, 398, met noot F. DERUYCK en B. VERVOORT, *Pas.* 2013, 922. Samen met DERUYCK en VERVOORT kan worden vastgesteld dat, ten gevolge het opnemen van het begrip “hoofdstraf” in de formulering van artikel 216bis, § 1 Sv. na de Wet van 11 juli 2011, alsmede gelet op de wil van de wetgever om het toepassingsgebied van de minnelijke schikking sterk uit te breiden, op heden een minnelijke schikking mogelijk is in de gevallen waarin de wet een bijkomende straf voorziet (zoals bijv. het verval van het recht tot sturen).

maatregelen en de naleving van voorwaarden, tot voor de inwerkingtreding van de Wet van 18 maart 2018 gekend onder de benaming ‘bemiddeling in strafzaken’. Deze rechtsfiguur, voorzien in artikel 216ter Sv., werd ingevoerd bij Wet van 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken⁶¹. Naast de invoering van de figuur bemiddeling in strafzaken⁶², verving deze wet ook het opschrift van hoofdstuk III in boek II, titel I van het Wetboek van Strafvordering, dat tot op heden de artikelen 216bis Sv. (minnelijke schikking) en 216ter Sv. (bemiddeling in strafzaken) omvat, door het opschrift “*Bepalingen betreffende het verval van de strafvordering voor sommige misdrijven onder bepaalde voorwaarden*”. De parlementaire voorbereiding van de Wet van 10 februari 1994 leert dat deze rechtsfiguur werd ingegeven vanuit de bezorgdheid om kleine vormen van criminaliteit snel te berechten, zoals voorzien in het regeerakkoord van 9 maart 1992⁶³.

De Minister van Justitie merkte bij deze parlementaire voorbereiding op dat bepaalde vormen van criminaliteit onbelangrijk kunnen lijken wanneer zij geen repetitief karakter vertonen, doch wanneer deze delinquente gedragingen zich herhalen, omdat er geen sociale reactie was of door de dader werd waargenomen, toch sociale onrust kunnen veroorzaken. Uit het gevoel van straffeloosheid voor de dader enerzijds en de machteloosheid van het slachtoffer anderzijds zou een gevoel van scepticisme ten opzichte van het recht ontstaan. Met het wetsontwerp houdende regeling voor een procedure voor de bemiddeling in strafzaken wenste de Minister tegemoet te komen aan de vraag van de gerechtelijke overheden om sneller en demonstratiever op te treden om aldus bij te dragen tot de regulering van het maatschappelijk leven en het herwonnen vertrouwen van de burger in de gerechtelijke instellingen. De wetgever verkoos om, in plaats van volledig te vernieuwen volgens regels en principes die onbekend zijn in het Belgische strafprocesrecht, de bemiddeling in strafzaken in te passen in het heersende spectrum van rechtsfiguren en te laten uitvoeren door de bekende actoren in het strafproces. Er kan reeds worden opgemerkt dat het de bedoeling is geweest dat de bemiddeling in strafzaken kort na het misdrijf wordt toegepast, waarbij de Minister van Justitie preciseerde dat dit diende geïnterpreteerd te worden als onmiddellijk na het plegen van het misdrijf. Dientengevolge kan de bemiddeling in strafzaken slechts worden toegepast met betrekking tot die misdrijven, waarover onmiddellijk na de registratie ervan door de procureur des Konings een beslissing kan worden genomen. In die optiek lijkt in de gevallen waarin een vergaand vooronderzoek noodzakelijk is, bemiddeling in strafzaken *a priori* uitgesloten te zijn.

⁶¹ BS 27 april 1994. Voor een uitgebreide commentaar zie V. DE SOUTER, “Strafbemiddeling. De Wet van 10 februari 1994”, *Jura Falconis* 1996-97, 511-540. Over de afbakening van het begrip zie A. DE NAUW, “Dienstverlening, bemiddeling, transactie en snelrecht: over de samenhang der dingen”, *Panopticon* 1996, 437-472.

⁶² De bemiddeling in strafzaken dient te worden onderscheiden van de herstelbemiddeling, zoals voorzien door de artikelen 553 e.v. Sv. Deze herstelbemiddeling leidt niet tot verval van de strafvordering. Zie Cass. 19 november 2008, *JLMB* 2009, 645, *NC* 2010, 117, met noot S. VERHELST, *Pas.* 2008, 2611, *Rev.dr.pén.* 2009, 350; S. VANDROMME, “En iedereen gaf elkaar de hand... De introductie van de herstelbemiddeling in het Wetboek van Strafvordering”, *RW* 2005-06, 1361-1370. In het geval van herstelbemiddeling kan het initiatief immers uitgaan van de partijen of één van hen (A. LEMONNE, “Evolution récente dans le champ de la médiation en matière pénale: entre idéalisme et pragmatisme”, *Rev.dr.pén.* 2007, 161-162).

⁶³ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het wetsontwerp houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken, *Parl.St.* Kamer 1992-1993, nr. 48-1128/003, p. 2.

Twee decennia na de Wet van 10 februari 1994 en kort na de inwerkingtreding van de verruimde minnelijke schikking, werd de nood tot een ruimer toepassingsgebied van de bemiddeling in strafzaken hoog. Het Justitieplan 2015 van de Minister van Justitie maakte reeds melding van de doelstelling om de toepassing van de bemiddeling in strafzaken in een ruimer aantal strafzaken mogelijk te maken, hetgeen is uitgemond in het door de Wet van 18 maart 2018 vervangen artikel 216*ter* Sv. Dit recent wetgevend optreden legt vooral de nadruk op de toepassing van bemiddeling in strafzaken bij zogenaamde ‘slachtofferloze misdrijven’, waarbij bepaalde lopende proefprojecten als voorbeeld hebben gediend⁶⁴. Precies om deze reden werd de term ‘bemiddeling in strafzaken’ verlaten, nu bemiddeling impliceert dat er sprake is van een dynamiek tussen twee partijen, in dit geval dader en slachtoffer van een misdrijf⁶⁵. De term ‘verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden’ is in die zin inderdaad meer gepast.

Opmerkelijk is dat sinds de wetswijziging van 18 maart 2018 kan gesproken worden van een verruimde bemiddeling in strafzaken, naar analogie met de verruimde minnelijke schikking, nu de wetgever heeft geopteerd om de bemiddeling in strafzaken ook mogelijk te maken nadat de strafvordering d.m.v. een gerechtelijk onderzoek dan wel dagvaarding ten gronde werd ingesteld, hetgeen voordien onmogelijk was.

35. Uit de lezing van artikel 216*ter* Sv. blijkt dat het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden een reeks van mogelijkheden beslaat die allen de buitengerechtelijke afhandeling van een misdrijf tot doel hebben.

Zo bepaalt artikel 216*ter*, § 1, tweede lid Sv. dat de procureur des Konings de verdachte van een misdrijf dat schade heeft veroorzaakt en het slachtoffer, indien het gekend is, kan verzoeken om in te stemmen met een bemiddeling over de schadevergoeding of het herstel en de regeling ervan.

Artikel 216*ter*, § 1, vijfde lid Sv. stelt bovendien dat de procureur des Konings steeds één of meerdere maatregelen kan voorstellen die de verdachte binnen het jaar dient uit te voeren. Het betreft (1) het volgen van een geneeskundige behandeling of iedere andere passende therapie, indien een gedragsproblematiek, een ziekteverschijnsel of een verslaving aan de basis van het misdrijf lijkt te liggen, (2) een dienstverlening uitvoeren en (3) een opleiding volgen.

Wat betreft de mogelijkheid tot dienstverlening, kan worden opgemerkt dat deze vorm van bemiddeling in strafzaken opnieuw werd ingevoerd met de Wet van 22 juni 2005 tot wijziging van artikel 216*ter* van het Wetboek van Strafvordering, teneinde de dienstverlening opnieuw in te voeren in het kader van de bemiddeling in strafzaken⁶⁶. Immers had de wetgever met de invoering van de werkstraf als autonome straf bij Wet van 17 april 2002⁶⁷ de

⁶⁴ Te denken valt aan het project drugsbehandelingskamer in de Rechtbank van eerste aanleg Oost-Vlaanderen.

⁶⁵ Deze opmerking kwam reeds aan bod tijdens de voorbereidende werken van de Wet van 10 februari 1994 houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken: *Parl. St.* Senaat 1992-1993, 652-1, 15.

⁶⁶ BS 27 juli 2005.

⁶⁷ Wat van 17 april 2002 tot invoering van de werkstraf als autonome straf in correctionele zaken en in politiezaken, BS 7 mei 2002.

dienstverlening als vorm van bemiddeling in strafzaken uit het Wetboek van Strafvordering gehaald, gelet op het feit dat de werkstraf bij voormelde wet als straf werd voorzien. Deze onmogelijkheid om in het kader van een bemiddelingsprocedure in strafzaken over te gaan tot het uitvoeren van een of andere vorm van dienstverlening, raakte volgens de wetgever echter te veel aan het wezen van de figuur van de bemiddeling in strafzaken zelf⁶⁸. Er kan immers niet worden ontkend dat de dienstverlening in het kader van de bemiddeling in strafzaken vaak de meest geschikte manier is om ten opzichte van de maatschappij herstelgericht te handelen, hetgeen de wetgever met de recente aanpassingen aan artikel 216ter Sv. bevestigt.

36. Aldus is duidelijk dat de term ‘verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden’ vele ladingen dekt⁶⁹. Echter hebben al deze vormen van bemiddeling in strafzaken gemeen dat de strafvordering vervalt wanneer de verdachte voldaan heeft aan alle door hem aanvaarde maatregelen en/of voorwaarden. De gelijkenis met de minnelijke schikking is dan ook duidelijk, aangezien louter de prestatie door de verdachte verschillend is (meer bepaald het uitvoeren van maatregelen en/of het naleven van voorwaarden tegenover het betalen van een geldsom). Tevens kan een blanco uittreksel uit het strafregister worden afgeleverd na verval van de strafvordering ten gevolge bemiddeling in strafzaken.

De bemiddeling in strafzaken is alsdan geen seponering van het onderzoek, maar een alternatief voor de vervolging in die dossiers waar vervolging om welke reden dan ook niet opportuun is, doch wel mogelijk⁷⁰.

2. Toepassingsvoorwaarden artikel 216ter Sv.

37. Artikel 216ter, § 1, eerste lid Sv. bepaalt dat de procureur des Konings de verdachte kan verzoeken, voor zover het feit waarvan hij wordt verdacht niet van aard is dat het gestraft moet worden met een hoofdstraf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf én op voorwaarde dat hij – indien van toepassing – zijn burgerlijke aansprakelijkheid erkent, de eventuele schade te vergoeden of te herstellen en - in voorkomend geval – in te stemmen met één van de reeds genoemde maatregelen (geneeskundige behandeling of passende therapie, dienstverlening en/of opleiding).

⁶⁸ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het wetsvoorstel tot wijziging van artikel 216ter van het Wetboek van Strafvordering, teneinde de afschaffing te voorkomen van de dienstverlening in het kader van de bemiddeling in strafzaken, *Parl.St.* Kamer 1992-1993, nr. 48-1128/003.

⁶⁹ Tot voor de inwerkingtreding van de Wet van 18 maart 2018 was het zelfs mogelijk dat een verdachte in het kader van een bemiddeling in strafzaken o.m. een minnelijke schikking diende te betalen. Wanneer op dat moment enkel de minnelijke schikking werd betaald, doch de overige opgelegde maatregelen van de bemiddeling in strafzaken niet werden nageleefd, was er geen sprake van verval van de strafvordering. Zie Gent 26 januari 1998, *RW* 1999-00, 298. Met de huidige redactie van artikel 216ter Sv., § 1, tweede en vijfde lid, lijkt deze mogelijkheid echter niet meer te bestaan.

⁷⁰ D. CHICHOYAN, “Médiation pénale et médiation réparatrice”, in X (ed.), *Postal Memorialis*, Mechelen, Kluwer, 2010, losbl., 7.

De formulering zoals zij werd voorzien in artikel 216ter Sv. heeft tot gevolg dat de straf van meer dan twee jaar correctionele gevangenisstraf of een zwaardere straf dient te worden vergeleken met de straf die de procureur des Konings zou vorderen, indien hij de zaak voor de strafrechter zou brengen. Er wordt dus niet verwezen naar de straf die in de Strafwet of de bijzondere wetten op het betrokken misdrijf is gesteld, maar wel naar de concrete straf die, in de visie van de procureur des Konings, zou dienen te worden opgelegd. Ook hier kan aldus de vergelijking met de minnelijke schikking worden gemaakt en kan tot de vaststelling worden gekomen dat een groot aantal misdrijven in aanmerking komt voor bemiddeling in strafzaken: een misdaad waarop de strafwet een opsluiting van vijftien tot twintig jaar voorziet kan mogelijks door middel van bemiddeling in strafzaken buitengerechtelijk worden afgehandeld.

Deze voorwaarde heeft tot gevolg dat de procureur des Konings, indien de bemiddeling wordt voorgesteld vooraleer de straffordering werd ingesteld, een duidelijk standpunt zal dienen in te nemen aangaande de straf die hij zou vorderen voor het misdrijf, indien het zou worden gedagvaard. Ondanks het feit dat geen wettelijke bepaling eraan in de weg staat dat de procureur des Konings, indien het voorstel tot bemiddeling in strafzaken niet tot een verval van de straffordering zou leiden, een hogere straf dan twee jaar correctionele gevangenisstraf zou vorderen, kan hij deze taak niet licht nemen, nu in dat geval de vraag kan worden gesteld waarom hij wel de mogelijkheid tot bemiddeling in strafzaken voorzag, maar nadien toch van oordeel is dat een zwaardere straf dan de in artikel 216ter, § 1, eerste lid dient te worden opgelegd⁷¹.

Het is tevens duidelijk dat sinds de Wet van 14 april 2011, die het toepassingsgebied van de minnelijke schikking fors uitbreidde én de Wet van 18 maart 2018 de minnelijke schikking en de bemiddeling in strafzaken twee rechtsfiguren zijn die in veel gelijkaardige situaties kunnen worden toegepast. Het zal aan de procureur des Konings zijn om in voorkomend geval een keuze te maken tussen beide vormen en dit afhankelijk van bijvoorbeeld de persoonlijkheid van de verdachte, de omstandigheden die tot het plegen van het misdrijf hebben geleid, de financiële mogelijkheden van de verdachte, ... Zo lijkt het meer aangewezen om, in geval een misdrijf (al dan niet onder meer) het gevolg is van een drank- of drugsverslaving, een maatregel ex artikel 216ter, § 1, vijfde lid Sv. voor te stellen indien de procureur des Konings van oordeel is dat een passende therapie kan leiden tot het voorkomen van recidive in hoofde van de verdachte, daar waar een minnelijke schikking in voorliggend geval weinig uitzicht op verbetering van de situatie van de verdachte biedt.

Belangrijk is op te merken dat artikel 216ter, § 1, eerste lid Sv. uitdrukkelijk vermeldt dat de verdachte – in voorkomend geval – zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het feit dient te erkennen. Anders dan bij het voorstel tot minnelijke schikking, dat pas kan volgen wanneer de verdachte de veroorzaakte schade volledig heeft vergoed (of zijn burgerlijke aansprakelijkheid bij geschrift heeft erkend en het niet-betwiste gedeelte heeft vergoed), heeft de wetgever een volledige vergoeding van schade niet als *conditio sine qua non* willen weerhouden vooraleer de procureur des Konings kan overgaan tot een voorstel tot verval van de straffordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden. Het slagen van de procedure

⁷¹ Vgl. G. DEMANET, “La médiation pénale”, *Rev. Dr. Pén.* 1995, 903.

voorzien in artikel 216*ter* Sv. is uiteraard wel gekoppeld aan het vergoeden van de schade van het slachtoffer.

38. Artikel 216*ter*, § 6 Sv. bepaalt nu dat het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden, in tegenstelling tot de vroegere bemiddeling in strafzaken, nog mogelijk is wanneer de strafvordering is ingesteld, m.a.w. wanneer een rechter is gevat. Artikel 216*ter*, § 6 Sv. is gebaseerd op artikel 216*bis*, § 2 Sv., dat de toepassing van de minnelijke schikking reeds sinds de Wet van 14 april 2011 verruimde naar zaken waarin de strafvordering reeds werd ingesteld. Ook bij het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden mag er nog geen eindvonnis of eindarrest zijn gewezen. Is er wel reeds een eindvonnis of eindarrest gewezen, is het verval van de strafvordering op basis van artikel 216*ter* Sv. onmogelijk. De bekrachtigingsprocedure die dient te worden gevolgd indien toepassing wordt gemaakt van artikel 216*ter* Sv. in een dossier waarin de rechter reeds werd gevat, loopt volledig gelijk aan de procedure zoals voorzien in artikel 216*bis*, § 2 Sv. Aldus heeft de Wet van 18 maart 2018 een daadwerkelijke gelijkschakeling van de toepassingsvoorwaarden voor zowel het verval van de strafvordering tegen betaling van een geldsom als het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden tot gevolg. Zo zal ook hier de bekrachtiging door de rechter de uitvoering van de maatregelen of het naleven van voorwaarden dienen vooraf te gaan.

39. Voorts dienen een aantal bijkomende toepassingsvoorwaarden onder de aandacht te worden gebracht. Artikel 216*ter*, § 3 Sv. voorziet dat bemiddeling in strafzaken slechts kan worden toegepast indien de verdachte van een misdrijf dat kosten van analyse of van deskundig onderzoek heeft veroorzaakt, zich heeft verbonden deze kosten te zullen betalen binnen een vooraf bepaalde termijn. Hetzelfde geldt voor eventuele andere gerechtskosten. Deze bepaling, die kan worden vergeleken met hetgeen ten aanzien van de minnelijke schikking wordt bepaald in artikel 216*bis*, § 1, zesde lid Sv., voorkomt dat de gerechtskosten, die zouden worden begroot in geval de zaak door middel van een eindvonnis of eindarrest zou worden beslecht, onbetaald zouden blijven. Opnieuw verwijzend naar het voorbeeld van een misdrijf dat werd gepleegd ten gevolge drank- of drugsverslaving, kan immers worden ingezien dat zelfs ingeval van relatief eenvoudige opsporingsonderzoeken, noodzakelijke kosten van deskundig onderzoek kunnen worden gemaakt (bijv. toxicologische analyse), die dienen te worden vergoed. Tot slot moet worden gewezen op artikel 216*ter*, § 4 Sv. dat bepaalt dat wanneer er sprake is van een misdrijf dat aanleiding geeft of kan geven tot verbeurdverklaring, de procureur des Konings de verdachte van het misdrijf verzoekt binnen een bepaalde termijn afstand te doen van de in beslag genomen goederen of vermogensvoordelen of, indien de goederen of vermogensvoordelen niet in beslag zijn genomen, de verdachte verzoekt deze goederen af te geven op een vooraf bepaalde plaats. Het zou ook hier in strijd met elk rechtsgevoel zijn indien een verdachte aan wie een bemiddeling in strafzaken wordt aangeboden, geen afstand dient te doen van de goederen of vermogensvoordelen die, in geval de zaak door de strafrechter zou worden beoordeeld en de verdachte schuldig zou worden bevonden, zouden worden verbeurd verklaard.

3. De totstandkoming van het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden

40. Uit lezing van artikel 216ter, § 7 Sv. blijkt dat de procureur des Konings de verdachte aan wie een bemiddeling zal worden voorgesteld, dient op te roepen in het kader van de bemiddelingszitting. Artikel 216ter, § 7 Sv. bepaalt immers, net zoals voordien, dat de persoonlijke aanwezigheid van de verdachte bij de verschijning voor de procureur des Konings in het kader van de toepassing van artikel 216ter Sv. noodzakelijk is. Het is onvoldoende dat de verdachte zich laat vertegenwoordigen door een advocaat⁷². Het ligt voor de hand dat, ten gevolge de voorwaarden die kunnen worden voorgesteld, de procureur des Konings de bereidheid van de verdachte zelf om deze voorwaarden tot een goed einde te brengen, moet kunnen inschatten. Een andere manier van handelen, door bijvoorbeeld schriftelijk de seponering voor te stellen wanneer de verdachte van een misdrijf aan een bepaalde voorwaarde voldoet, vormt geen bemiddeling in strafzaken. In dat geval is er immers geen sprake van enige oproeping, noch van enig feit waaruit blijkt dat de verdachte er zich toe heeft verbonden een voorwaarde en/of een maatregel te voldoen⁷³.

Alhoewel het niet meer expliciet wordt vermeld, kan op basis van artikel 216ter, § 1, tweede lid en § 7, laatste lid Sv., worden aangenomen dat de procureur des Konings, wanneer hij een bemiddelingszitting houdt, ook het slachtoffer oproept. VERSTRAETEN⁷⁴ merkte, onder de vroegere lezing van artikel 216ter Sv., terecht op dat de oproeping van het slachtoffer geen verplichting betrof en er dus mogelijks een bemiddeling in strafzaken tot stand kwam zonder dat het slachtoffer werd gehoord. Onder de huidige lezing lijkt deze mogelijkheid wel nog te bestaan, maar volledig in strijd met de bedoeling van de wetgever, nu er – indien artikel 216ter Sv. wordt toegepast na een misdrijf waarbij er een gekend slachtoffer is – uitdrukkelijk wordt bepaald dat de procureur des Konings de verdachte en het slachtoffer kan verzoeken om in te stemmen met een bemiddeling over de schadevergoeding of het herstel en de regeling van de schade.

Wanneer er echter geen bemiddelingszitting plaatsvindt, hetgeen in de parlementaire voorbereiding expliciet als mogelijkheid wordt genoemd⁷⁵, dienen het slachtoffer en de dader uiteraard niet opgeroepen te worden. Een louter verzoek van de procureur des Konings tot bemiddeling volstaat.

Net als de verdachte kan het slachtoffer zich laten bijstaan door een advocaat. In tegenstelling tot de verdachte echter, kan het slachtoffer zich, wanneer het wordt opgeroepen, ook laten vertegenwoordigen door een advocaat, hetgeen niet meer dan logisch is. In het kader van de

⁷² C. HANOZIN, A. PIERS, B. VAN BOVEN, N. VANEMPTEN en C. VANNESTE, “La loi du 10 février 1994 organisant une procédure de médiation pénale en Belgique, évaluation de sa mise en application”, *Rev. dr. pén.* 1997, 613.

⁷³ Cass. 30 oktober 2002, *Arr.Cass.* 2002, 2308, *Pas.* 2002, 2064.

⁷⁴ R. VERSTRAETEN, “Actuele knelpunten en ontwikkelingen omtrent de burgerlijke vordering uit een misdrijf”, in *Wie is er bang van het strafrecht?*, XXIVe Postuniversitaire cyclus W. Delva, Gent, Mys & Breesch, 1998, 341-342.

⁷⁵ Wetsontwerp houdende wijzigingen van diverse bepalingen van het strafrecht, de strafvordering en het gerechtelijk recht, *Parl. St.* Kamer 2017-2018, 2753/001, 42-43.

toepassing van artikel 216ter Sv. kan inderdaad een aanzienlijke rol zijn weggelegd voor de advocaat van zowel verdachte als – in voorkomend geval – slachtoffer. In veel gevallen zal de advocaat het voorstel tot het uitvoeren van maatregelen of naleven van voorwaarden aan de verdachte dienen toe te lichten, waarbij hij zich echter bewust dient te blijven van de finaliteit van het voorstel. Immers blijkt uit de parlementaire voorbereiding van de Wet van 10 februari 1994 dat expliciet werd aangehaald dat de advocaat aanwezig mag zijn wanneer de dader wordt opgeroepen aangaande een bemiddeling in strafzaken, doch dat hij deze aanwezigheid niet mag gebruiken om de zaak te bepleiten⁷⁶.

41. De procedure die wordt gevolgd in het kader van de toepassing van artikel 216ter Sv. wordt op heden bijzonder gedetailleerd geregeld. Zo stelt artikel 216ter, § 2 Sv. dat de verdachte dient in te stemmen met voorwaarden en/of maatregelen die hij zal dienen na te leven en/of uit te voeren. Wanneer deze instemming vaststaat, deelt de procureur des Konings zijn beslissing tot uitvoering van de voorwaarden en/of maatregelen mee aan de ‘bevoegde dienst van de gemeenschappen’. Gelet op de zesde staatshervorming, werd de term ‘Dienst Justitiehuisen van de FOD Justitie’ inderdaad vervangen door ‘bevoegde dienst van de gemeenschappen’. In de praktijk zijn binnen de Vlaamse Gemeenschap op heden nog steeds de justitiehuisen, die ressorteren onder het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, bevoegd om de door de procureur des Konings opgestarte bemiddelingsprocedures tot stand te brengen. De territoriaal bevoegde dienst betreft die van de verblijfplaats van de verdachte. Deze dienst dient de verdachte toelichting te geven bij de procedure *ex* artikel 216ter Sv. en de rechtsgevolgen die de procedure genereert. In die zin dient de reeds beschreven taak van de advocaat te worden genuanceerd, aangezien de wetgever aldus expliciet heeft bepaald dat elke verdachte door de bevoegde dienst dient te worden geïnformeerd aangaande de procedure. Het is tevens deze dienst die de nodige stappen zal ondernemen voor de concrete invulling van de voorgestelde maatregelen, dit in samenspraak met de verdachte. Nadat de concrete invulling is uitgewerkt, dient de verdachte deze te aanvaarden en te ondertekenen en zal de procureur des Konings, in geval hij akkoord gaat met de uitgewerkte invulling van de maatregelen, de tot stand gekomen overeenkomst mee ondertekenen. Ook de uitvoering van de maatregelen staat onder opvolging en toezicht van voornoemde bevoegde dienst, waarbij dient te worden opgemerkt dat deze dienst verplicht is elke onvolledige of niet-uitvoering van maatregelen te melden aan de procureur des Konings, die beslist welk gevolg hij aan de onvolledige of niet-uitvoering zal geven. Er werd uitdrukkelijk bepaald dat de bevoegde dienst van de gemeenschappen de procureur des Konings bijstaat in de verschillende fasen van de uitvoering van de procedure en de ambtenaren van deze dienst nauw samenwerken met de toezichthoudende procureur des Konings.

C. De gevolgen van het verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden t.a.v. het slachtoffer

⁷⁶ Verslag namens de Commissie voor de Justitie, bij het ontwerp van wet houdende regeling van een procedure voor de bemiddeling in strafzaken en het voorstel van wet betreffende de strafrechtelijke schikking, *Parl.St.* Senaat 1992-1993, nr. 652-2, 23.

42. Zoals reeds gesteld is de toepassing van artikel 216ter Sv. niet beperkt tot misdrijven waarbij er sprake is van een slachtoffer. Is er echter wél schade veroorzaakt aan een derde, dan vervalt de strafvordering t.a.v. de verdachte enkel op voorwaarde dat de verdachte in een geschrift zijn burgerlijke aansprakelijkheid voor het feit dat de schade heeft verwekt, heeft erkend en hij het bewijs heeft geleverd van de vergoeding van het niet-betwiste gedeelte van de schade en de regeling ervan. Om te voorkomen dat het slachtoffer van een misdrijf dat door middel van verval van de strafvordering door de uitvoering van maatregelen en de naleving van voorwaarden buitengerechtelijk werd afgehandeld zonder vergoeding blijft, bijvoorbeeld omdat het nog niet gekend is op het moment er toepassing wordt gemaakt van artikel 216ter Sv. , bepaalt artikel 216ter, § 5, derde lid Sv. dat elk slachtoffer zijn rechten kan doen gelden voor de burgerlijke rechtbank en het verval van de strafvordering geen afbreuk doet aan de rechten van slachtoffers die niet betrokken werden in de procedure van buitengerechtelijke afhandeling. Tegenover deze slachtoffers wordt de fout van de dader als onweerlegbaar vermoed. Hetzelfde geldt ten aanzien van zij die in de rechten van het slachtoffer treden⁷⁷.

Het aanvaarden van het voorstel tot bemiddeling in strafzaken en dus het voldoen aan de opgelegde voorwaarden geldt als een onweerlegbaar vermoeden van fout. Dit heeft tot gevolg dat de verdachte ten aanzien van wie de strafvordering is vervallen ten gevolge het uitvoeren van maatregelen of het naleven van voorwaarden nadien de fout tegenover het eventuele slachtoffer (en zijn rechthebbenden) niet meer in rechte kan betwisten. In voorkomend geval zullen de debatten voor de burgerlijke rechter louter nog betrekking hebben op de omvang van de schade (en het al dan niet aanwezige causaal verband), maar niet meer over het al dan niet foutief karakter van het handelen van de verdachte. Aldus zal het slachtoffer, dat schade heeft geleden ten gevolge een misdrijf dat buitengerechtelijk werd afgehandeld, zich na de bemiddeling in strafzaken in voorkomend geval in rechte dienen te voorzien tegen diegene die verantwoordelijk is voor de schade, waarbij de bewijslast ten gevolge het tot stand komen van de bemiddeling in strafzaken aanzienlijk wordt verlicht, hetgeen vergelijkbaar is met de regeling zoals voorzien in het kader van de minnelijke schikking.

⁷⁷ Cass. 17 februari 2012, *Arr.Cass.* 2012, 408, *JLMB* 2012, 1508, *Pas.* 2012, 373.